

آموزش زیست شناسی (۱) پایه دهم
به همراه پرسش‌های چهارگزینه‌ای
(ویژه‌ی دخترها)

مؤلف:

علی افشاری‌راد

انتشارات خوش‌خون

لقدیم بہ:
مادر عزیزم

پیشگفتار ناشرانه

سلام به لطافت مطلق

همیشه شروع به کار سخته!

وقتی به پیشگفتار به کتاب جدید فکر می‌کنم برام نوشتنش خیلی سخته، کلی فکر می‌کنم که این دفعه چه جور بنویسم.

هی به این موضوع و اون موضوع فکر می‌کنم. هیچ کدوم موندگاری ندارن زود از نظرم می‌رن.

ولی وقتی مداد یا خودکار رو دستم می‌گیرم این سختی آسون میشه.

همیشه شروع به کار سخته، پس شروع کنید!!!

گاهی نوشتن چنان آسون میشه که قلم و دستم توانایی رسیدن به افکارم رو ندارن.

اگر اجازه بدید این بار می‌خوام لطیف‌تر بنویسم. اصلاً می‌خوام فارغ از هر چیزی بنویسم.

امیدوارم با من همراهی کنین.

حسن غریبی‌ست.

پاییز آهسته میاد خودش رو اول لابه‌لای برگ سبز درختان پنهان می‌کنه.

نمیدونم از خجالتشه یا شیطنتش!؟

آهسته میاد. آمدنش رو نه با چشم بلکه ابتدا با دلم احساس می‌کنم.

آمدنش رو نه با شروع مدرسه و کتاب، بلکه با غم و شاید دلتنگی

که در دلم رسوخ می‌کنه، احساس می‌کنم. حس عجیبیه.

پاییز در نمی‌زنه. هر بار از گوشه‌ای آروم میاد. آمدنش رو دوست دارم هر چند که گاهی دلم در قایم باشک‌های خورشید و ابرها و خنکای نسیم‌اش می‌گیره، باز دوستش دارم.

دوست دارم که در نمی‌زنه. وقتی دلم می‌گیره می‌فهمم که پاییز آورده.

اون موقع است که دلم هوایی می‌شه. هوایی پارک‌ها و خیابون‌های پر درخت. ما در شهر آورده‌ی تهران از این فضاها کم داریم.

یکی از دغدغه‌های ما شهری‌ها، مخصوصاً منی که کودکیم رو در روستا سپری کردم.

کافیه که هوا بوی نم بارون رو هم بگیره، شال و کلاه می‌کنم تمام کارهام رو تعطیل می‌کنم، زمان خوبییه برای خلوت کردن.

کمی غم رو خواسته در دلم راه می‌دهم این فضا رو یک عاشق پاییز بهتر می‌شناسه. احساس می‌کنم درختا و پاییز منو می‌خوانن و من باید لبیک بگویم.

امیدوارم نم بارون غروب رو به شب ختم کنه. عمر روز کوتاهه مخصوصاً زمان غروب. پس فرصت کمیه برای عشق بازی منو پاییز.

اولین قدم در پارک من رو از خود بی‌خود می‌کنه. انگار خداوند تمام این زیبایی‌ها رو برای من آفریده. احساس می‌کنم این بار ممکن است بار آخر باشه. پس باید پاییز فقط برای من باشه. در این ساعت در این لحظه غرق زیبایی پاییز.

پاییز خود رو از لابه لای برگ درختا بیرون آورده. گهگداری با شیطنت برگهایی که از تلاش چند ماهه‌ی خود خسته‌اند رو از روی درختان می‌تکونه.

از عشوہ گری‌های پاییز بچه می‌شم از خود بی‌خود.

برگهای خشکتر رو انتخاب می‌کنم. خش‌خش‌شون شاید نشان از خستگی زیادشون باشه.

ولی این صدا گوش‌هام رو نوازش می‌ده. موسیقی آروم که پاییز هدیه می‌ده.

بوی نم اولین قطره‌ی بارون هدیه‌ی دیگه‌ای از پاییزه. باد خنکی که می‌وزه موهای طلایی پاییز رو نوازش می‌کنه. نسیم کمی حرارت روزهای سخت رو از دلم می‌گیره.

قطرات خنک بارون پوست صورتم رو نوازش می‌کنه.

پاییز رو دوست دارم آروم می‌آید، آرامش می‌ده و آروم می‌ره.

یکسری لحظات که تکرار می‌شوند رو برای خودتون نگهدارید مثل همین روز پاییزی، مثل خواندن یک کتاب تکراری که شاید هر سطرش برای شما جذاب باشه. گوش دادن یک موسیقی که شاید با وجود هزار بار شنیدنش طراوت روزهای اول رو داره. این لحظات باعث می‌شه که از استرس و هیاهوی دنیا دور شید. این لحظات مخصوص شما هستن.

شما لحظات خاص خودتون رو دارید مثل قبول شدن در کنکور، قبول شدن در یک مدرسه‌ی خوب، رتبه آوردن در یک آزمون یا رشته‌ی ورزشی. ولی گاهی بعضی از این لحظات تکرار نمی‌شن یا تکرار شدنشون شرایط خاصی رو نیاز داره.

ولی بعضی از لحظات هیچ هزینه‌ای ندارن. این لحظات خاص فقط برای خودمونه. پس از این لحظات زیبا برای خودت بساز. فارغ از این که این کتاب رو کی نوشته، فارغ از این که خواننده‌ی آهنگ کیه و یا کی موسیقی اون رو ساخته و ... فقط باید از اون لحظه استفاده کنی بدون این که نظر دیگران رو بدونی اون لحظه برای توه پس از لذت ببر و آرامش بگیر.

به این که پاییز از کجا میاد هیچ وقت فکر نمی‌کنم، این که چرا برگای درختا زرد میشن و چطور درخت رشد می‌کنه، آوندها چطور کار می‌کنن، سلول‌های گیاهی با جانوری چه فرقی می‌کنن.

به این فکر می‌کنم که پاییز سالی فقط یکبار میاد آهسته میاد و زود میره.

از آقای افشاری‌راد بابت تألیف کتاب زیست‌شناسی دهم و ویژه‌ی دانش‌آموزان ممتاز رشته‌ی تجربی تشکر می‌کنم. انتشارات خوشخوان با ورود دوره‌ی جدید از کتب درسی و تغییر نظام آموزشی بر آن شد تا شیوه‌ی جدیدی را در نگارش و تألیف کتاب‌های خود در پیش بگیرد. کتاب حاضر با عنوان آموزش زیست‌شناسی پایه‌ی دهم به همراه پرسش‌های چهارگزینه‌ای در اختیار شما دانش‌آموزان قرار گرفته است. تا علاوه بر آموزشی قوی و دسته‌بندی شده شما را با روش‌های پاسخگویی به سؤالات چهارگزینه‌ای آشنا و شما را برای شرکت در آزمون پایه‌ی تحصیلی خود و کنکور آماده کند.

ان شاء الله بتوانیم با شناخت نیازهای نسل شما و تجربه‌های به‌دست آمده از سال‌های تدریس دوستان، استرس و دلهره را از دوش تکتکتان برداریم و نسلی شاداب و پرانرژی را، نه تنها برای ساختن آینده‌ی این مرز و بوم بلکه دنیا تربیت کنیم.

لازم می‌دانم از تمامی کسانی که در تولید این اثر نقش داشتند کمال تشکر را داشته باشم و از شما دوست عزیز نیز به خاطر نواقص و کمبودهای احتمالی طلب غفو دارم.

رسول حاجی‌زاده
مدیر انتشارات خوشخوان

مقدمه مؤلفین

در طول ۷ سال تحصیل در دانشگاه و مشاهده‌ی افراد موفق متعدد (در حوزه‌ی کاری خود)، یک ویژگی مشترک در میان همه‌شان دیدم ... **خودباوری!**

یکی از مهم‌ترین عوامل موفقیت انسان‌ها، خودباوری است. خودت را باور داشته باش و برای رسیدن به هدف‌ت تمام تلاش و توانت را به کار بگیر. هرچند معتقدم قضا و قدر هم بی‌تأثیر نیست، ولی کم‌تر کسی را دیدم که به طور متمرکز برای رسیدن به مقصودی، همت کند و به آن نرسد.

به نقل از یکی از اساتید بزرگوام، آقای دکتر آذرخش مگری از اساتید برجسته‌ی روان‌پزشکی، اگر فردی ۱۰۰۰۰ ساعت کار مفید در رشته‌ای انجام دهد، به بالاترین پیشرفت در آن رشته می‌رسد ...

پس، از همین الان شروع کن، تلاش کن و مطمئن باش موفقیت در مسیرت خواهد بود.

و اما در مورد کتاب ...

کتاب آموزش و پرسش‌های چهارگزینه‌ای پایه‌ی دهم انتشارات خوشخوان، از ۹ فصل تشکیل شده است. در حالی که کتاب زیست‌شناسی دهم ۷ فصل دارد. در این کتاب، برای تفهیم بهتر مطالب دو فصل (فصل مولکول، یاخته، بافت و فصل جانوران) اضافه شده است.

در فصل جانوری، تمام نکات مربوط به هر جانور که در فصل‌های مختلف کتاب آمده است، به طور یکجا گردآوری شده است تا شما را در پاسخگویی به سؤالات ترکیبی توانمند سازد.

هر فصل به تناسب محتوای خود، به چند بخش تقسیم شده است. هر بخش نیز خود از سه قسمت تشکیل شده است:

۱) درسنامه‌ی کامل و جامع و دارای نکات متنّی، مفهومی و ترکیبی که به شما در مطالعه‌ی روان، سریع و مفهومی مطالب کمک می‌کند.

۲) عبارت صحیح/غلط با عنوان "دوره‌ی"، با سبکی مطابق با کنکورهای سال‌های اخیر، که شما را در تثبیت و تفهیم مطالب یاری می‌کند.

۳) عبارت جای خالی با عنوان "بی‌راهه" که در یادآوری مطالب نقش مؤثری خواهد داشت.

در پایان درسنامه‌ی هر فصل، عنوانی با نام "همه، اغلب، بعضی..." جهت جمع‌آوری همه‌ی قیده‌های آن فصل به طور یکجا وجود دارد، که کار شما را در حفظ و یادآوری قیدها تسهیل می‌کند.

در انتهای هر فصل، سؤالات چهارگزینه‌ای با عنوان "چهارراه" وجود دارد. در این قسمت از کتاب سعی شده، سؤالات کاملاً مفهومی که هم‌سطح سؤالات کنکورهای سال‌های اخیر است، ارائه شود تا شما عزیزان را در

پاسخگویی به سؤالات دشوار کنکور توانمند سازد. توصیه دارم که حتماً از پاسخنامه‌ی تشریحی این سؤالات استفاده نمایید تا تمامی نکات هر سؤال را بیاموزید.

در پایان ...

از مدیریت محترم انتشارات خوشخوان جناب آقای رسول حاجی‌زاده که به بنده اعتماد کردند و در تألیف این کتاب تجربیات خود را در اختیار من قرار دادند سپاس‌گزارم.

از دو دوست و همکار عزیز آقای محسن بوربور و آقای محمد وزیرزاده که در تدوین این کتاب بسیار زحمت کشیدند تشکر فراوان دارم.

از آقای ابوالفضل ولدی گرامی برای صفحه‌آرایی زیبای این کتاب زحمت فراوان کشید، سپاس‌گزارم.

از دکترهای آینده مسعود عزیزی‌جوان، محسن حاجی‌قاسمی و علی‌اکبر کوچکزاده که بنده را با ایده‌ها و کمک‌هایشان بهره‌مند کردند، نهایت تشکر را دارم.

برای همای شما عزیزان آرزوی موفقیت دارم.

آبان ۱۳۹۶

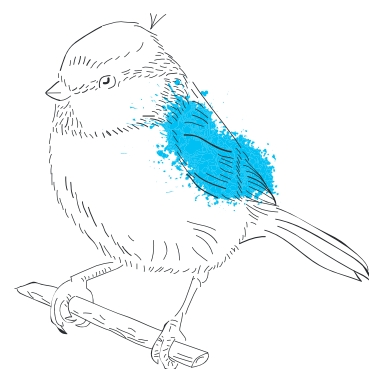
علی افشاری‌راد

۱	زیست‌شناسی، دیروز، امروز و فردا	فصل اول
۱۹	مولکول، اندامک، یاخته و بافت	فصل دوم
۴۳	گوارش و جذب مواد	فصل سوم
۹۹	تبادلات گاز	فصل چهارم
۱۴۳	گردش مواد در بدن	فصل پنجم
۱۹۹	تنظیم اسمزی و دفع مواد زائد	فصل ششم
۲۳۷	جانورشناسی	فصل هفتم
۲۶۷	از یاخته تا گیاه	فصل هشتم
۳۱۱	جذب و انتقال مواد در گیاهان	فصل نهم

فصل چهارم

تبادلات گازی

ساختار دستگاه تنفس

دستگاه تنفسی از نظر عملکرد به دو بخش تقسیم می‌شود:

- ۱ بخش هادی: این بخش وظیفه‌ی هدایت هوا را از دهان و بینی به سمت شش‌ها بر عهده دارد.
- ۲ بخش مبادله‌ای: این بخش درون شش‌ها قرار دارد و وظیفه‌ی انتقال گازهای تنفسی بین هوا و خون را بر عهده دارد.

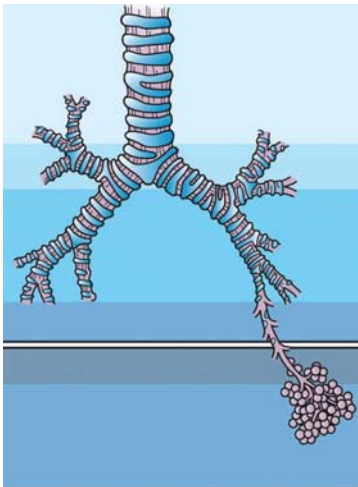
بخش هادی

این قسمت از دستگاه تنفسی پنج وظیفه‌ی مهم برعهده دارد:

- ۱ هدایت هوا به داخل و خارج شش‌ها
- ۲ پاک‌سازی هوای تنفسی
- ۳ مرطوب کردن هوای ورودی
- ۴ گرم کردن هوای ورودی
- ۵ کمک به تولید صدا و تکلم

مسیر عبور هوا در بخش هادی دستگاه تنفسی، به ترتیب زیر می‌باشد:

بینی ← گلو ← حنجره ← نای ← نایژه‌های اصلی ← نایژه‌های باریک‌تر
 نایژک‌های انتهایی → نایژک‌ها

نکات مفهومی

هوای بازدمی، رطوبت بیشتری نسبت به هوای دمی دارد. در واقع تفاوت هوای دمی و بازدمی در میزان سه نوع گاز است. در هوای بازدمی کربن‌دی‌اکسید و بخار آب بیشتر و اکسیژن کمتر از هوای دمی است.

- اولین بخش ورودی هوای تنفسی، بینی است.
- در ابتدای بینی پوست نازکی وجود دارد که به کمک موهای خود، ناخالصی‌های هوا را تصفیه می‌کند.
- پس از پوست، ادامه‌ی مسیر مجاری تنفسی توسط مخاط پوشیده می‌شود. این لایه‌ی مخاطی، یاخته‌های مژک‌دار فراوان و نیز ترشحات چسبناک ضد میکروبی دارد. هنگام عبور هوا از مجاری تنفسی، ناخالصی‌های آن، درون ترشحات مخاطی به دام می‌افتد. ترشحات مخاطی به همراه این ناخالصی‌ها، توسط حرکات ضربانی مژک‌ها به سوی حلق رانده می‌شوند. در حلق یا به صورت ارادی از بدن دفع و یا با بلع وارد دستگاه گوارش می‌شوند که میکروب‌های آن توسط شیرهی معده از بین می‌رود.
- ترشحات مخاطی علاوه بر تصفیه هوا، وظیفه‌ی مرطوب کردن آن را برعهده دارند. مرطوب شدن هوای ورودی در واقع باعث محلول شدن گازهای تنفسی در آب می‌شود که جابجایی گازها را بین شش‌ها و خون امکان‌پذیر می‌کند.
- در بینی، شبکه‌ی گسترده‌ای از رگ‌های سطحی با دیواره‌ی نازک وجود دارد. این رگ‌های سطحی باعث گرم شدن هوا، هنگام عبور از بینی می‌شوند.

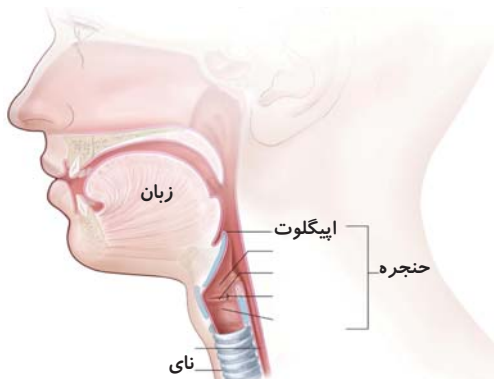
نکته

رگ‌های سطحی بینی آسیب‌پذیر هستند و به راحتی دچار خونریزی می‌شوند

- پس از دهان یا بینی هوا وارد گلو می‌شود.
- گلو گذرگاهی ماهیچه‌ای است که در انتهای خود به دوراهی حنجره (جلو) و مری (عقب) ختم می‌شود.

- در ابتدای نای، حنجره قرار دارد.
- ساختار حنجره، به گونه‌ای است که سه کار مهم انجام می‌دهد:
 - دیواره‌ی غضروفی آن، مسیر عبور هوا را باز نگه می‌دارد.
 - اپیگلوت (برچکانای) به عنوان درپوشی، از ورود غذا به نای، در هنگام بلع، جلوگیری می‌کند.
 - وجود پرده‌های صوتی در ساختار حنجره، سبب تولید صدا می‌شود.

نکات ترکیبی

حلق چهارراهی است که بینی، دهان، نای و مری را به یکدیگر مرتبط می‌کند. از بالا به پایین به ترتیب حلق، گلو و حنجره قرار دارند.

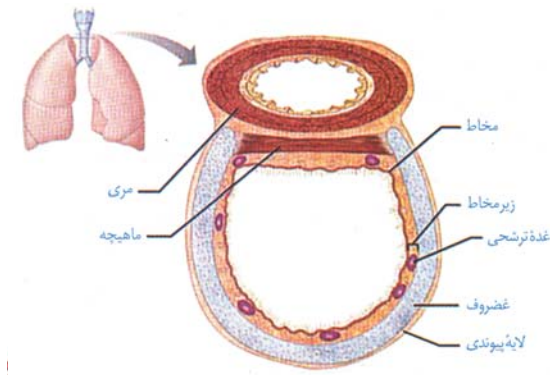
- نای در خط وسط بدن و در جلوی مری، از حنجره تا دو نایژه‌ی اصلی قرار دارد.

نکات مفهومی

قطر مجرای نای از قطر مجرای مری بیشتر است.

❖ دیواره‌ی نای از درون به بیرون از چهار لایه تشکیل شده است:

- ❶ **لایه‌ی مخاطی:** از باخته‌ای استوانه‌ای مژک‌دار تشکیل شده است.
- ❷ **لایه‌ی زیرمخاط:** غده‌های ترش‌چی، در لایه‌ی زیرمخاط قرار دارند.
- ❸ **لایه‌ی غضروفی ماهیچه‌ای:** لایه‌ی غضروفی نای به صورت حلقه‌های C شکل (نعل اسبی) و مجزا از هم است. بخش غیر غضروفی نای (دهانه‌ی حرف C) که جای آن لایه‌ی ماهیچه‌ی وجود دارد، به سمت مری قرار دارد تا باعث جلوگیری از حرکت مواد غذایی و حرکات کرمی شکل مری نشود.

❹ لایه‌ی پیوندی

نکته

وجود حلقه‌ی غضروفی، سبب می‌شود که مجرای نای همواره باز بماند.

نکات مفهومی

لایه‌های دیواره‌ی نای از بیشترین ضخامت به کمترین ضخامت به ترتیب زیر هستند:
 لایه‌ی غضروفی ماهیچه‌ای، لایه‌ی زیرمخاط، لایه‌ی پیوندی و لایه‌ی مخاطی
 لایه‌ی پیوندی نای در عقب با لایه‌ی پیوندی مری در جلو، مشترک و به هم متصل هستند.

نایژه

❖ پیش از ورود به شش‌ها، نای به دو نایژه‌ی اصلی چپ و راست تقسیم می‌شود. این دو نایژه، بخش کوتاهی را خارج از شش‌ها طی مسیر می‌کنند و سپس هر کدام وارد یک شش می‌شود. درون شش‌ها، نایژه‌های اصلی به نایژه‌های باریک‌تر تقسیم می‌شوند.

❖ برخلاف نای، غضروف در دیواره‌ی نایژک‌های اصلی حلقه‌ی کاملی را تشکیل می‌دهد. به تدریج از نایژه‌ی اصلی به نایژه‌های باریک‌تر، مقدار غضروف دیواره‌ی مجرای تنفسی کاهش می‌یابد و غضروف به صورت قطعه‌قطعه در ساختار دیواره‌ی نایژه‌ها قرار می‌گیرد.

نکات مفهومی

زاویه‌ی بین نای (در خط وسط عمودی) با نایژه‌ی اصلی چپ بیشتر از زاویه‌ای بین نای (در خط وسط عمودی) با نایژه‌ی اصلی راست است.

نکته

در نای گوسفند، قبل از دو نایژه‌ی اصلی، یک انشعاب سوم نیز مشاهده می‌شود که به شش راست می‌رود.

نایژک

❖ انشعابی از نایژه‌ها که فاقد غضروف هستند، نایژک نام دارد.

❖ آخرین انشعاب نایژک‌ها در بخش هادی، نایژک انتهایی نام دارد.

❖ فقدان غضروف در ساختار نایژک‌ها، باعث تغییر قطر راحت‌تر آن‌ها می‌شود. با این کار، نایژک می‌تواند هوای ورودی و خروجی را تنظیم کند.

نکات مفهومی

مجاری تنفسی، از بینی (پس از پوست) تا نایژک‌های مبادله‌ای، به جز ناحیه‌ی حلق، دارای بافت مخاطی با یاخته‌های استوانه‌ای مژک‌دار هستند. انشعابات نایژک‌ها در نواحی پایینی شش‌ها بیشتر از نواحی فوقانی است.

نکات ترکیبی

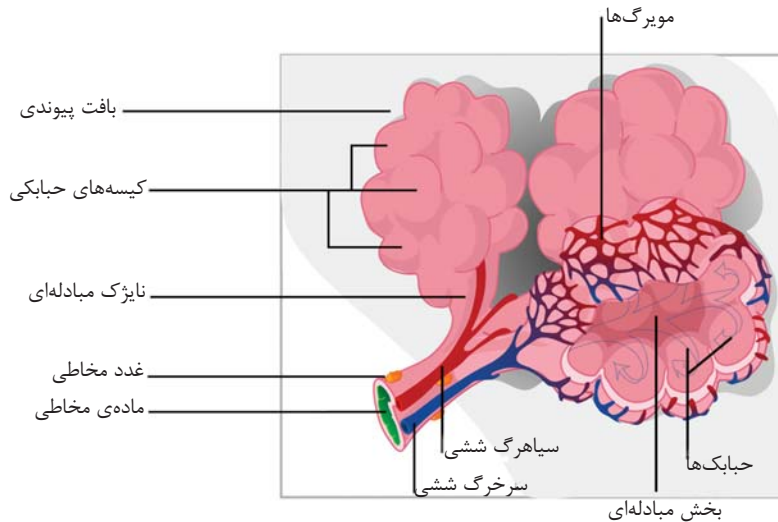

باف پوششی معده و روده‌ها، استوانه‌ای یک‌لایه و دارای ریزپرز است، در حالی که بافت پوششی مجاری تنفسی استوانه‌ای یک‌لایه با مژک است. بافت پوششی حلق و گلو از نوع سنگ‌فرشی چندلایه است.

بخش مبادله‌ای

- ❖ پس از نایژک انتهایی، انشعاباتی از نایژک ایجاد می‌شود که روی آن حبابک‌ها قرار دارند. به این نایژک‌ها، نایژک مبادله‌ای می‌گویند. حبابک‌های درون شش‌ها، اجزای کیسه‌ای و کوچکی هستند که محل تبادل گازهای تنفسی می‌باشند.
- ❖ حبابک‌ها، از نظر محل قرارگیری به دو گروه تقسیم می‌شوند:
 - ۱ حبابک‌های مجزا و پراکنده در طول نایژک مبادله‌ای
 - ۲ حبابک‌های دسته‌ای و گروهی در انتهای نایژک مبادله‌ای

- ❖ از تجمع تعدادی از حبابک‌ها در کنار هم و در انتهای نایژک مبادله‌ای، ساختاری خوشه‌ای ایجاد می‌شود که کیسه‌ی حبابکی نام دارد. در واقع، هر نایژک مبادله‌ای، به یک کیسه‌ی حبابکی ختم می‌شود.
- ❖ دیواره‌ی حبابک‌ها، از بافت پوششی سنگ‌فرشی یک‌لایه ساخته شده است. در اطراف هر حبابک، مویرگ‌های خونی فراوان وجود دارد که دیواره‌ی آن‌ها نیز از بافت پوششی سنگ‌فرشی یک لایه تشکیل شده است. وجود این دو دیواره در کنار هم، باعث می‌شود تا مسیر عبوری گازهای تنفسی به حداقل برسد.
- ❖ در نقاط متعددی، دیواره‌ی حبابک‌ها و مویرگ‌ها، یک غشای پایه‌ی مشترک دارند که این نیز، سبب کاهش مسیر عبور گازهای تنفسی می‌شود.

نکات مفهومی

سرخرگ ششی خون تیره را به سمت حبابک‌ها می‌آورد. پس از تبادل گازهای تنفسی، سیاهرگ ششی خون روشن را به سمت قلب هدایت می‌کند.
در بعضی نقاط، دیواره‌ی حبابک‌ها و مویرگ‌ها، دو غشای پایه‌ی مجزا دارند.

در حبابک‌ها سه نوع یاخته مشاهده می‌شود:

۱ یاخته‌ی نوع اول:

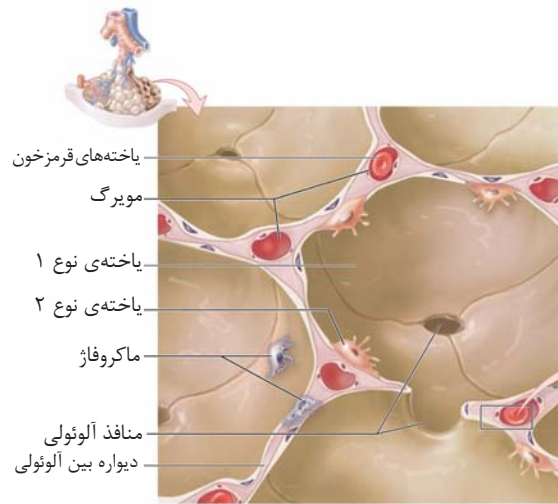
- بیشترین یاخته و جزء اصلی دیواره‌ی حبابک‌ها را تشکیل می‌دهند.
- این یاخته‌ها، همان یاخته‌های پوششی سنگ‌فرشی یک لایه هستند.

۲ یاخته‌ی نوع دوم:

- یاخته‌های با تعداد کمتر و دارای ظاهری متفاوت نسبت به یاخته‌های نوع اول هستند. این یاخته‌ها، جزئی از دیواره‌ی حبابک‌ها و مسئول ترشح ماده‌ای به نام سورفاکتانت (عامل سطح فعال) به سطح داخلی حبابک‌ها هستند.

- این یاخته‌ها، جزء یاخته‌های پوششی سنگ‌فرشی محسوب نمی‌شوند.

۳ ماکروفاژها (درشت‌خوارها):

- این یاخته‌ها، جزئی از دستگاه ایمنی هستند و به عنوان یاخته‌ی دیواره‌ی حبابک‌ها طبقه‌بندی نمی‌شوند.

- ماکروفاژها، با توانایی بیگانه‌خواری و حرکت، باکتری‌ها و ذرات خارجی که توسط مخاط مژک‌دار پاک نشده‌اند را، نابود می‌کنند.
- این یاخته‌ها آخرین خط دفاع دستگاه تنفسی محسوب می‌شوند.

نکته

ماکروفاژها علاوه بر حبابک‌های شش‌ها، در دیگر نقاط بدن نیز حضور دارند.

تعداد	وظیفه	اندازه	وضعیت	یاخته
بیشترین	پوشش حبابک و تبادل گازها	کوچک	جزئی از دیواره است	نوع اول
	ترشح سورفاکتانت	متوسط	جزئی از دیواره است	نوع دوم
کمترین	آخرین خط دفاع دستگاه تنفسی	بزرگ	جزئی از دیواره نیست	ماکروفاژ

سورفاکتانت [عامل سطح فعال]

- این ماده توسط بعضی از یاخته‌های دیواره‌ی حبابک‌ها (یاخته‌های نوع دوم) ترشح می‌شود و سطح داخلی حبابک‌ها را می‌پوشاند.
- سورفاکتانت با کاهش نیروی کشش سطحی دیواره‌ی حبابک‌ها و لایه‌ی نازک آب درون آن، باز شدن و افزایش حجم حبابک‌ها را تسهیل می‌کند.

- سورفاکتانت، در اواخر دوران جنینی ترشح می‌شود. بعضی از نوزادانی که به طور زودرس متولد شده‌اند، دچار زجر تنفسی هستند و به زحمت نفس می‌کشند. زیرا در این نوزادان سورفاکتانت به مقدار کافی ساخته نشده است.

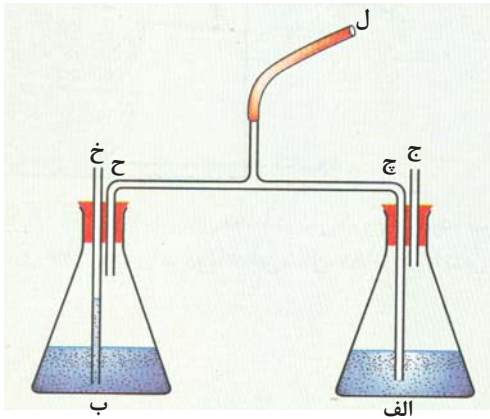

آزمایشی جهت مقایسه کربن دی‌اکسید هوای دمی و بازدمی

یکی از راه‌های تشخیص وجود یک ماده در یک ترکیب، استفاده از معرف است. معرف ماده‌ای است که در حضور ماده‌ای خاص تغییر رنگ می‌دهد. برای مثال، محلول آب آهک در حضور کربن دی‌اکسید، از حالت بی‌رنگ به رنگ شیری در می‌آید. همچنین برم تیمول بلو در حضور این گاز، از آبی به رنگ زرد تغییر می‌کند.

با طراحی آزمایشی و با استفاده از این معرف‌ها می‌توان به اختلاف میزان کربن دی‌اکسید در هوای دمی و بازدمی پی برد. در هنگام دم، هوای موجود در ظرف ب از طریق لوله‌ی ح وارد شش‌ها می‌شود. با این کار فشار هوای درون ظرف ب کم شده و به این علت، هوای بیرون، از طریق لوله‌ی خ وارد ظرف ب می‌شود. ورود هوای بیرون به ظرف ب در هنگام دم، به صورت تشکیل حباب‌هایی در مایع ظرف ب قابل رؤیت است. این حباب‌ها، معادل هوایی است که در هنگام دم وارد دهان شده بود. در هنگام بازدم، به علت آنکه هوای ظرف الف از طریق لوله‌ی ج با فضای آزاد بیرون در تماس است ولی هوای ظرف ب کاملاً محبوس است، بیشتر هوای بازدمی وارد ظرف الف می‌شود. ورود هوای بازدمی به ظرف الف در هنگام بازدم، به صورت تشکیل حباب‌هایی در مایع ظرف الف قابل رؤیت است.

با توجه به آنکه حجم بیشتر هوای بازدمی وارد ظرف الف می‌شود و نیز مستقیماً به داخل مایع می‌رود، تغییر رنگ در معرف ظرف الف سریع‌تر رخ می‌دهد. با این حال پس از ادامه‌ی عمل تنفس‌های متوالی ظرف ب نیز دچار تغییر رنگ می‌شود، زیرا در هوای دمی نیز مقداری کربن دی‌اکسید وجود دارد.

طبق نظر ارسطو، نفس کشیدن باعث خنک شدن قلب می‌شد. او نمی‌دانست که هوا خود مخلوطی از چند نوع گاز مختلف است و ترکیب شیمیایی هوای دمی و بازدمی را یکسان می‌دانست.

دوراهی

- ۱ مژک‌های لایه مخاطی مجاری تنفسی با حرکات ضربانی خود به سمت بالا، ترشحات مخاطی و ناخالصی‌های به دام افتاده را به سمت حلق می‌رانند.
- ۲ بخش هادی، از مجرای تنفسی که ابتدای آن بینی و انتهای آن نایزک‌های انتهایی است، تشکیل می‌شود.
- ۳ رطوبت هوای تنفسی بازدمی بیشتر از هوای تنفسی دمی است.
- ۴ در یک فرد سالم، مسیر مجاری تنفسی همواره باز است.
- ۵ همه‌ی نوزادانی که زودهنگام متولد شده‌اند، پس از تولد به زحمت نفس می‌کشند.
- ۶ دیواره‌ی نایزک‌ها از دیواره‌ی نایزک‌ها انعطاف‌پذیرتر هستند.
- ۷ در نوزادان نارس که به زحمت نفس می‌کشند، سورفاکتانت وجود ندارد.
- ۸ گروهی از یاخته‌های دیواره‌ی حبابک‌ها، جزئی از دستگاه ایمنی بدن هستند.
- ۹ جریان هوا در بخش مبادله‌ای، باعث اختلاف بین رطوبت هوای دمی و بازدمی می‌شود.
- ۱۰ در دیواره‌ی حبابک‌ها، در دو طرف غشای پایه، بافت پوششی سنگفرشی یک‌لایه قرار دارد.

پاسخ دوره‌ای

- ۱ نادرست. حرکات ضربانی مژک‌های یاخته‌های لایه‌ی مخاطی مجاری تنفسی به سمت حلق است. جهت رانش این مواد در قسمت‌های پایین‌تر از حلق، به سمت بالا و در قسمت‌های بالاتر از حلق، مثل بینی به سمت پایین است.
- ۲ نادرست. بخش هادی، از مجاری! تنفسی که ابتدای آن بینی و انتهای آن نایژک‌های انتهایی است، تشکیل می‌شود. در این جمله واژه مجرا به صورت مفرد آمده بود که غلط است.
- ۳ درست. به علت آنکه هوا هنگام ورود و خروج از مجاری هوایی در تماس با مایع مخاطی مرطوب می‌شود و هوای بازدمی نسبت به هوای دمی، تماس بیشتری با سطوح مخاطی دارد، رطوبت بیشتری دارد.
- ۴ نادرست. هر چند به علت وجود حلقه‌های غضروفی در مسیر نای و نایژه‌ها این مجاری همواره باز هستند و ساختار نایژک‌ها به گونه‌ای است که در حالت معمول و در فرد سالم، باز می‌ماند، ولی اپیگلوت در ابتدای نای، در هنگام بلع مسیر راه تنفسی را می‌بندد.
- ۵ نادرست. در بعضی از نوزادان که به طور زودرس به دنیا می‌آیند، سورفاکتانت به مقدار کافی ساخته نمی‌شود و سبب زحمت در تنفس می‌شوند.
- ۶ درست. نایژک‌ها بر خلاف نایژه‌ها، فاقد حلقه‌های غضروفی در دیواره خود هستند. این ویژگی سبب انعطاف‌پذیری و امکان تغییر قطر در آن‌ها می‌شود.
- ۷ نادرست. در این نوزادان سورفاکتانت به مقدار کافی ساخته نشده است.
- ۸ نادرست. ماکروفاژهای حبابک‌های تنفسی، به عنوان سلول‌های دیواره‌ی حبابک‌ها محسوب نمی‌شوند.
- ۹ نادرست. مایع مخاطی موجود در مجاری تنفسی (بخش هادی) سبب افزایش رطوبت هوای تنفسی می‌شود.
- ۱۰ درست. در نقاط متعددی از دیواره‌ی حبابک‌ها، غشای پایه‌ی دیواره‌ی مویرگ‌ها و حبابک‌های هوایی مشترک است. بافت پوششی دیواره مویرگ‌ها و نیز دیواره‌ی حبابک‌ها از نوع سنگفرشی یک‌لایه می‌باشد.

بیراهه

- ۱ پس از، ادامه‌ی مسیر مجاری تنفسی توسط مخاط پوشیده می‌شود.
- ۲ از ورود غذا به نای، در هنگام بلع، جلوگیری می‌کند.
- ۳ انشعابی از نایژه‌ها که فاقد غضروف هستند، نام دارد.
- ۴ خارجی‌ترین لایه‌ی نای از جنس بافت است.
- ۵ هر نایژک، به یک کیسه‌ی حبابکی ختم می‌شود.
- ۶ یاخته‌های بیشترین یاخته و جزء اصلی دیواره‌ی حبابک‌ها را تشکیل می‌دهند.
- ۷ آخرین خط دفاع دستگاه تنفسی محسوب می‌شوند.
- ۸ سورفاکتانت، در دوران جنینی ترشح می‌شود.
- ۹ محلول آب آهک در حضور کربن‌دی‌اکسید، از حالت بی‌رنگ به رنگ در می‌آید.
- ۱۰ طبق نظر ارسطو، نفس کشیدن باعث خنک شدن می‌شد.

پاسخ بیراهه

۱ پوست	۲ اپیگلوت
۳ نایژک	۴ پیوندی
۵ مبادله‌ای	۶ نوع اول
۷ ماکروفاژها	۸ اواخر
۹ شیری	۱۰ قلب

تنفس در سطح یاخته‌ها

مواد مغذی، مثل گلوکز، به طور غیر مستقیم در تأمین انرژی یاخته‌ها نقش دارند و انرژی شیمیایی آن‌ها طی واکنشی، به انرژی نهفته در مولکول ATP تبدیل می‌شود.

یاخته‌ها برای انجام این واکنش، نیازمند اکسیژن هستند. چنین واکنشی را تنفس یاخته‌ای می‌نامند:

گلوکز + اکسیژن + ADP + فسفات → کربن‌دی‌اکسید + آب + ATP

به این ترتیب، انرژی مورد نیاز برای انجام فرایندهای یاخته‌ای، مستقیماً از ATP تأمین می‌شود.

نکات ترکیبی

تنفس سلولی، در اندامک میتوکندری رخ می‌دهد.

در این واکنش، کربن‌دی‌اکسید تولید می‌شود. این مولکول می‌تواند با آب واکنش دهد و کربنیک‌اسید ایجاد نماید. با ایجاد کربنیک‌اسید، PH خون کاهش می‌یابد که سبب تغییر در ساختار پروتئین‌ها و اختلال در عملکرد آن‌ها می‌شود.

با توجه به آنکه پروتئین‌ها، بسیاری از فعالیت‌های یاخته‌ای را انجام می‌دهند، اختلال در عملکرد آن‌ها سبب نقص در کار یاخته‌ها و بافت‌ها می‌شود. با این توضیحات، به اهمیت نیاز بدن به اکسیژن و لزوم دفع کربن‌دی‌اکسید از بدن پی می‌بریم.

دستگاه گردش خون در همکاری با دستگاه تنفس، اکسیژن هوا را از شش‌ها به سمت یاخته‌ها و کربن‌دی‌اکسید را از یاخته‌ها به سمت شش‌ها می‌برد تا در آنجا دفع شود.

خونی که از بافت‌ها به سمت شش‌ها می‌رود، اکسیژن کم و کربن‌دی‌اکسید زیادی دارد و خون تیره نامیده می‌شود.

خونی که از شش‌ها به سمت بافت‌ها می‌رود، اکسیژن زیاد و کربن‌دی‌اکسید کمی دارد و خون روشن نامیده می‌شود.

نکته

افزایش کربن‌دی‌اکسید خون، خطرناک‌تر از کاهش اکسیژن است.

مسئولیت جابجایی گازهای تنفسی بر عهده‌ی خون (گویچه‌ی قرمز و خوناب) است.

برای انتقال اکسیژن، گویچه‌ی قرمز دارای هموگلوبین می‌باشد. هموگلوبین از چهار زنجیره‌ی آمینواسیدی تشکیل شده است. این چهار زنجیره، دو به دو مشابه هستند.

هر زنجیره‌ی پلی‌پپتیدی به یک گروه غیرپروتئینی به نام هم متصل است.

هر گروه هم، یک اتم آهن دارد که به طور برگشت‌پذیر می‌تواند به یک مولکول اکسیژن متصل شود. در واقع بر اساس غلظت اکسیژن در محیط، مولکول اکسیژن می‌تواند به هموگلوبین متصل یا از آن جدا شود. در شش‌ها که غلظت اکسیژن زیاد است، اکسیژن به هموگلوبین متصل می‌شود و در نزدیکی بافت‌ها که غلظت اکسیژن کم است، اکسیژن از هموگلوبین جدا می‌شود.

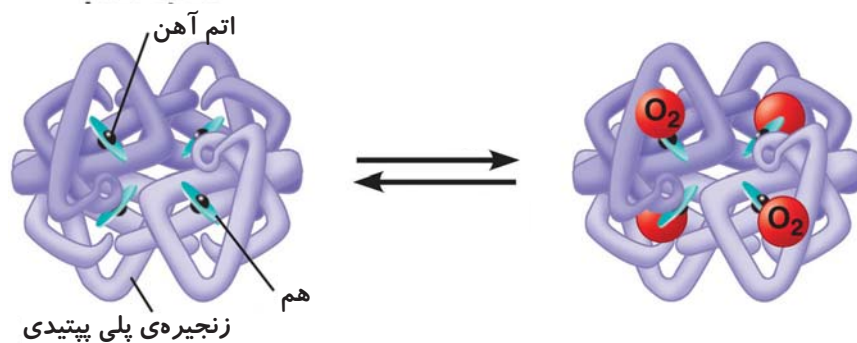
در مقابل، کربن‌دی‌اکسید در مویرگ‌های مجاور بافت‌ها به هموگلوبین متصل و در مویرگ‌های شش‌ها از هموگلوبین جدا می‌شود.

نکات مفهومی

هر هموگلوبین می‌تواند به ۴ مولکول اکسیژن (O_2) یا به عبارتی، ۸ اتم اکسیژن (O) متصل شود.

❖ در دمای بدن، اکسیژن به دو روش در خون حمل می‌شود:

- ۱ ۳ درصد از اکسیژن خون، به صورت مستقیم در خوناب محلول است و به صورت محلول در خوناب جابجا می‌شود.
- ۲ ۹۷ درصد از اکسیژن خون، به صورت متصل به هموگلوبین جابجا می‌شود.

❖ در دمای بدن، کربن‌دی‌اکسید به سه روش در خون حمل می‌شود:

- ۱ ۷ درصد از کربن‌دی‌اکسید خون، به صورت مستقیم در خوناب محلول است و به صورت محلول در خوناب جابجا می‌شود.
- ۲ ۲۳ درصد کربن‌دی‌اکسید خون، به صورت متصل به هموگلوبین جابجا می‌شود.
- ۳ ۷۰ درصد از کربن‌دی‌اکسید خون، به صورت یون بیکربنات محلول در خوناب جابجا می‌شود.

نکته

هموگلوبین سهم کمتری در جابجایی کربن‌دی‌اکسید خون، نسبت به اکسیژن دارد.

خون			
گویچه‌ی قرمز		خوناب	
یون بیکربنات	اتصال به هموگلوبین	محلول در خوناب	اکسیژن
	۹۷	۳	
۷۰	۲۳	۷	کربن‌دی‌اکسید

❖ در گویچه‌ی قرمز خون آنزیمی به نام کربنیک انیدراز وجود دارد. در مجاورت بافت‌ها و در حضور کربن‌دی‌اکسید زیاد، این آنزیم باعث ترکیب کربن‌دی‌اکسید با آب می‌شود که حاصل آن کربنیک‌اسید است. کربنیک‌اسید به سرعت به یون بیکربنات و یون هیدروژن تجزیه می‌شود.

❖ یون هیدروژن درون گویچه‌ی قرمز به هموگلوبین متصل می‌شود تا از اسیدی شدن خون جلوگیری کند.

❖ یون بیکربنات نیز از گویچه‌ی قرمز خارج شده و وارد خوناب می‌شود و توسط جریان خون به سمت شش‌ها حمل می‌شود.

❖ در مویرگ‌های درون شش‌ها، تمام واکنش‌های فوق به طور معکوس رخ می‌دهد و از یون بیکربنات، کربن‌دی‌اکسید رها می‌شود که در نهایت به هوای درون شش‌ها انتشار می‌یابد.

کربن‌دی‌اکسید + آب $\xrightarrow{\text{کربنیک انیدراز}}$ کربنیک اسید $\xleftrightarrow{\text{یون بیکربنات + یون هیدروژن}}$

نکات مفهومی

گوچه‌ی قرمز در انتقال ۹۳ درصد از کربن‌دی‌اکسید خون نقش دارد. ۲۳ درصد آن به طور مستقیم توسط هموگلوبین و ۷۰ درصد آن توسط آنزیم کربنیک انیدراز گوچه‌ی قرمز به طور غیرمستقیم و به صورت یون بیکربنات جابجا می‌شود.

کربن مونوکسید، گازی سمی است که تنفس آن باعث مسمومیت شده و می‌تواند سبب مرگ شود. چنین مسمومیتی را اصطلاحاً گازگرفتگی می‌نامند. این گاز به این علت سمی است که دقیقاً به محل اتصال اکسیژن به هموگلوبین متصل و مانع پیوستن اکسیژن به هموگلوبین می‌شود. به علاوه، تمایل اتصال هموگلوبین به کربن‌مونوکسید زیاد است و این گاز به راحتی از هموگلوبین جدا نمی‌شود. در این حالت کربن مونوکسید جایگزین اکسیژن شده و ظرفیت اکسیژن خون را کاهش می‌دهد.

نکات مفهومی

محل اتصال کربن‌دی‌اکسید به هموگلوبین، با محل اتصال اکسیژن و کربن‌مونوکسید تفاوت دارد.

دوراهی

- ۱ دمای بدن در نحوه‌ی انتقال گازهای تنفسی تأثیرگذار است.
- ۲ انحلال‌پذیری مواد در خون به انتقال ۷۷ درصد از کربن‌دی‌اکسید خون کمک می‌کند.
- ۳ روشی که در انتقال اکسیژن خون بیشترین سهم را دارد، در انتقال کربن‌دی‌اکسید خون کمترین سهم را دارد.
- ۴ یون هیدروژن بر خلاف اکسیژن، قادر به اتصال به مولکول هموگلوبین نمی‌باشد.
- ۵ یون بیکربنات که مسئول جابجایی ۷۰ درصد از کربن‌دی‌اکسید خون است، در خوناب تولید می‌شود.
- ۶ گازهای تنفسی در خون، مجموعاً به ۳ روش می‌توانند جابجا شوند.
- ۷ کربن مونوکسید سبب کاهش انتقال اکسیژن محلول در خون می‌شود.
- ۸ کمبود اکسیژن سبب نقص در عملکرد پروتئین‌های یاخته‌ها می‌شود.
- ۹ هر اتم آهن در هموگلوبین، قادر است به دو اتم اکسیژن متصل شود.
- ۱۰ با کاهش اکسیژن یاخته‌ها، مقدار ADP در آن‌ها افزایش می‌یابد.

پاسخ دوراهی

- ۱ درست. تمام اعداد گفته شده در نحوه‌ی انتقال گازهای تنفسی در دمای طبیعی بدن (۳۷ درجه‌ی سانتی‌گراد) می‌باشد. بنابراین، دمای بدن در نحوه‌ی انتقال گازهای تنفسی مؤثر است.
- ۲ درست. ۷ درصد از کربن‌دی‌اکسید به صورت مستقیم در خون حل می‌شود. ۷۰ درصد از کربن‌دی‌اکسید نیز به صورت یون بیکربنات که آن هم محلول در خون می‌باشد، منتقل می‌شود. لذا، انحلال‌پذیری در انتقال $70+7=77$ درصد از کربن‌دی‌اکسید نقش دارد.
- ۳ درست. هموگلوبین در انتقال ۹۷ درصد از اکسیژن خون، بیشترین نقش را ایفا می‌کند. در حالی که تنها ۲۳ درصد از کربن‌دی‌اکسید خون توسط هموگلوبین جابجا می‌شود. در انتقال کربن‌دی‌اکسید، پس از انحلال‌پذیری مستقیم، این روش کمترین نقش را دارد.

- ۴ نادرست. یون هیدروژن تولید شده از تجزیه‌ی کربنیک‌اسید، به هموگلوبین متصل می‌شود.
- ۵ نادرست. تجزیه‌ی کربنیک‌اسید در داخل گویچه‌ی قرمز رخ می‌دهد. یون هیدروژن به هموگلوبین متصل شده و یون بی‌کربنات نیز از گویچه‌ی قرمز خارج شده و وارد خوناب می‌شود.
- ۶ درست. انحلال مستقیم در خون (اکسیژن و کربن‌دی‌اکسید)، اتصال به هموگلوبین (اکسیژن و کربن‌دی‌اکسید) و انتقال به واسطه‌ی یون بی‌کربنات (فقط کربن‌دی‌اکسید) سه روش در انتقال گازهای تنفسی (اکسیژن و کربن‌دی‌اکسید) در خون است.
- ۷ نادرست. کربن‌مونوکسید با اتصال به جایگاه اکسیژن در هموگلوبین سبب کاهش ظرفیت اکسیژن خون می‌شود. این اتفاق تأثیری در میزان اکسیژن محلول در خون ندارد.
- ۸ نادرست. افزایش کربن‌دی‌اکسید سبب کاهش PH خون و اسیدی شدن آن می‌شود. در شرایط اسیدی عملکرد پروتئین‌های یاخته‌ها مختل می‌شود.
- ۹ درست. هر مولکول هموگلوبین از چهار زنجیره تشکیل شده است. هر زنجیره، یک گروه هم (دارای آهن) دارد. هر گروه هم به یک مولکول اکسیژن، دو اتم اکسیژن متصل می‌شود.
- ۱۰ درست. با کاهش اکسیژن، فرایند تنفس در یاخته‌ها مختل می‌شود. بنابراین موادی که در آغاز فرایند تنفس نقش دارند (مثل ADP) مصرف نمی‌شوند و مقدارشان در یاخته‌ها افزایش می‌یابد.

بیراهه

- ۱ انرژی مورد نیاز برای انجام فرایندهای یاخته‌ای، مستقیماً از تأمین می‌شود.
- ۲ بسیاری از فعالیت‌های یاخته‌ای را انجام می‌دهند.
- ۳ در مجاورت بافت‌ها و در حضور کربن‌دی‌اکسید زیاد، آنزیم باعث ترکیب کربن‌دی‌اکسید با آب می‌شود.
- ۴ هموگلوبین از زنجیره‌ی آمینواسیدی تشکیل شده است.
- ۵ بر اساس اکسیژن در محیط، مولکول اکسیژن می‌تواند به هموگلوبین متصل یا از آن جدا شود.
- ۶ هر گروه یک اتم آهن دارد.
- ۷ درصد از کربن‌دی‌اکسید خون، به صورت مستقیم در خوناب محلول است و به صورت محلول در خوناب جایجا می‌شود.
- ۸ گویچه‌ی قرمز در انتقال درصد از کربن‌دی‌اکسید خون نقش دارد.
- ۹ یون هیدروژن درون گویچه‌ی قرمز به متصل می‌شود تا از اسیدی شدن خون جلوگیری کند.
- ۱۰ گاز به این علت سمی است که دقیقاً به محل اتصال اکسیژن به هموگلوبین متصل می‌شود.

پاسخ بیراهه

۱	ATP
۲	پروتئین‌ها
۳	انیدراز کربنیک
۴	چهار
۵	غلظت
۶	هم
۷	۹۳
۸	کربن‌مونواکسید
۹	هموگلوبین

شش‌ها درون قفسه‌ی سینه قرار دارند.

بخش عمده‌ی هر شش از سه قسمت تشکیل شده است که مجموعاً از بیرون توسط یک بافت پیوندی احاطه شده‌اند:

- ۱ لوله‌های منشعب شونده که شامل نایژه‌ها تا نایژک‌های انتهایی می‌شود.
- ۲ حبابک‌ها (کیسه‌های هوایی) که بیشتر حجم شش‌ها را تشکیل می‌دهند و ساختار اسفنجی شش‌ها را ایجاد می‌کنند.
- ۳ مویرگ‌های خونی فراوان که به صورت تار عنکبوت، اطراف هر حبابک را فراگرفته‌اند.

نکته

ساختار اسفنجی و پر هوای شش‌ها باعث کاهش چگالی این اندام می‌شود. بنابراین وقتی شش را در ظرف آب قرار دهیم، بر روی سطح آب شناور می‌شود.

در برش داخلی شش‌ها، مقطع سه نوع سوراخ قابل مشاهده است:

- ۱ مقطع نایژه‌ها که به علت دارا بودن غضروف، زبر و سخت است.
 - ۲ مقطع سرخرگ‌ها که دارای دیواره‌ی ماهیچه‌ای ضخیم و محکم با دهانه‌ی باز هستند.
 - ۳ مقطع سیاهرگ‌ها که دارای دیواره‌ی نازک هستند و دهانه‌ی آن‌ها در نبود خون بسته است.
- به علت وجود قلب در سمت چپ قفسه‌ی سینه، شش چپ از شش راست کوچک‌تر است. همچنین اثر قلب را می‌توان در حاشیه‌ی شش چپ مشاهده کرد.

شش چپ توسط یک خط مایل به دو قسمت (لوب) تقسیم می‌شود. در حالی که شش راست توسط یک خط افقی در بالا و یک خط مایل در پایین به سه قسمت (لوب) تقسیم می‌شود.

شش‌ها دو ویژگی مهم دارند که به تنفس کمک می‌کند:

۱ **پیروی از حرکات قفسه‌ی سینه:** این ویژگی در فرایند دم نقش مهمی دارد. با انبساط قفسه‌ی سینه، شش‌ها نیز منبسط می‌شوند و با کاهش فشار درون شش‌ها، هوا از بیرون وارد شش‌ها می‌شود.

۲ **کشسانی:** این ویژگی در فرایند بازدم نقش مهمی دارد. با این ویژگی، شش‌ها در مقابل کشیده شدن مقاومت می‌کنند و تمایل دارند به وضعیت اولیه‌ی خود بازگردند.

با توجه به این ویژگی‌ها، می‌توان گفت، دم فرایندی است که در نتیجه‌ی تبعیت شش‌ها از افزایش حجم قفسه‌ی سینه رخ می‌دهد.

در هنگام بازدم نیز، با استراحت ماهیچه‌ی دیافراگم و ماهیچه‌های بین دنده‌ای خارجی، و بر اثر ویژگی کشسانی شش‌ها، حجم قفسه‌ی سینه و در نتیجه، حجم شش‌ها کاهش می‌یابد و هوا از شش‌ها خارج می‌شود.

نکات ترکیبی

در هنگام دم، با افزایش حجم قفسه‌ی سینه، فشار از روی سیاهرگ‌های مجاور قلب برداشته شده و با ایجاد فشار مکشی در آن‌ها، خون سیاهرگ‌ها از نواحی پایینی بدن به سمت قلب کشیده می‌شود.

قفسه‌ی سینه

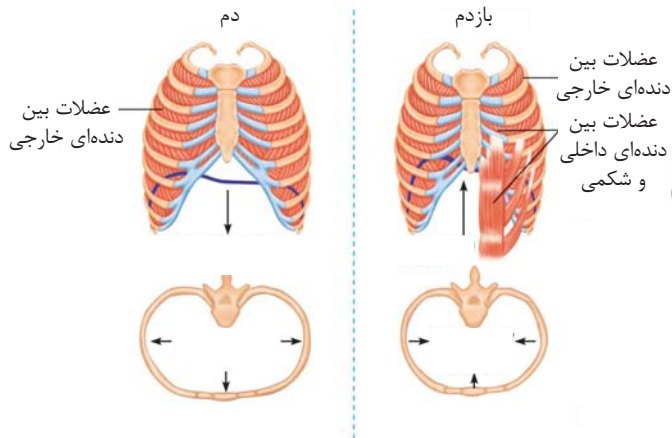

قفسه‌ی سینه از قسمت اصلی تشکیل می‌شود:

- ۱ پرده‌ی جنب
- ۲ استخوان‌ها
- ۳ عضلات

۱ پرده‌ی جنب:

• هر شش را پرده‌ای دو لایه به نام پرده‌ی جنب می‌پوشاند. این پرده، شش‌ها را به قفسه‌ی سینه متصل می‌کند تا شش‌ها بتوانند از حرکات قفسه‌ی سینه تبعیت کنند.

• لایه‌ی داخلی پرده‌ی جنب، مستقیماً به شش و لایه‌ی خارجی آن، به سطح درونی قفسه‌ی سینه متصل است. بین این دو لایه فضای اندکی وجود دارد که توسط مایع جنب پر شده است.

• فشار این مایع از فشار جو کم‌تر است (فشار منفی). این اختلاف فشار بین هوای محیط و فضای جنب، مکشی ایجاد می‌کند که سبب می‌شود شش‌ها حتی در هنگام بازدم در حالت نیمه باز باشند.

• در صورتی که در قفسه سینه سوراخی ایجاد شود، به علت ورود هوای محیط به قفسه‌ی سینه و از بین رفتن فشار منفی، شش‌ها روی هم می‌خوابند.

۲ **استخوان‌ها:** استخوان جناغ در جلو، بخشی از ستون مهره‌ها در عقب و ۱۲ جفت دنده که از یک سو به جناغ و از سوی دیگر به ستون مهره‌ها متصل‌اند، بخش استخوانی قفسه‌ی سینه را تشکیل می‌دهند. در هنگام دم، جناغ به جلو و دنده‌ها به جلو و بالا می‌آیند تا حجم قفسه‌ی سینه افزایش یابد.

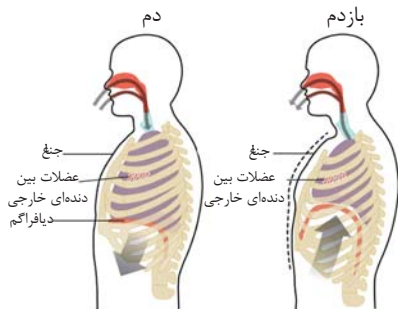
نکات مفهومی

دنده‌ها توسط غضروف دنده‌ای به صورت غیرمستقیم به استخوان جناغ متصل هستند.

۳ ماهیچه‌ها:

دیافراگم

• کف قفسه‌ی سینه را تشکیل می‌دهد و شش‌ها بر روی آن قرار دارند.

این ماهیچه در حالت استراحت گنبدی شکل است اما در هنگام انقباض مسطح

می‌شود. انقباض دیافراگم در هنگام دم باعث افزایش حجم قفسه‌ی سینه می‌شود.

در تنفس آرام و طبیعی، دیافراگم نقش اصلی را بر عهده دارد.

نکات مفهومی

به علت وجود ساختار کبد در سمت راست بدن، نیمه‌ی سمت راست دیافراگم کمی بالاتر از سمت چپ آن

قرار دارد.

ماهیچه‌های بین دنده‌ای خارجی

• بین هر دو دنده، یک ماهیچه‌ی بین دنده‌ای خارجی قرار دارد.

• این ماهیچه‌ها نیز انقباض ارادی دارند و با انقباضات خود دنده‌ها را به سمت بالا و جلو و جناغ را به سمت جلو می‌آورند. با

انقباض این ماهیچه‌ها در هنگام دم، حجم قفسه‌ی سینه افزایش می‌یابد.

• بعد از دیافراگم، این عضلات نقش اصلی را در تنفس آرام و طبیعی بر عهده دارند.

ماهیچه‌های گردن

در دم عمیق، انقباض ماهیچه‌های ناحیه‌ی گردن، به افزایش حجم قفسه‌ی سینه کمک می‌کند.

ماهیچه‌های بین دنده‌ای داخلی

بین هر دو دنده، یک ماهیچه‌ی بین دنده‌ای داخلی وجود دارد.

در هنگام بازدم عمیق، انقباض ماهیچه‌های بین دنده‌ای داخلی، به کاهش حجم قفسه‌ی سینه و افزایش هوای خارج شده از شش‌ها کمک می‌کند.

ماهیچه‌های شکمی

در هنگام بازدم عمیق، انقباض ماهیچه‌های شکمی، به کاهش حجم قفسه‌ی سینه و افزایش هوای خارج شده از شش‌ها کمک می‌کند.

نکات مفهومی

در تنفس آرام و طبیعی، در هنگام بازدم معمولی، ماهیچه‌ای منقبض نمی‌شود.

نوع عضله	نام عضله	زمان عمل
دمی	دیافراگم	دم معمولی
	بین دنده‌ای خارجی	دم معمولی
	گردنی	دم عمیق
بازدمی	بین دنده‌ای داخلی	بازدم عمیق
	شکمی	بازدم عمیق

تنظیم تنفس

دم

فرو بردن هوا به درون شش‌ها، دم نام دارد. دم فرایندی است که با انقباض ماهیچه‌ی دیافراگم و ماهیچه‌های بین دنده‌ای خارجی آغاز می‌شود.

بازدم

خارج کردن هوا به خارج شش‌ها، بازدم نام دارد. بازدم فرایندی است که با به استراحت درآمدن ماهیچه‌ی دیافراگم و ماهیچه‌های بین دنده‌ای خارجی و نیز ویژگی کشسانی شش‌ها انجام می‌شود.

در ساقه‌ی مغز دو مرکز، مسئول کنترل تنفس هستند:

۱ مرکز تنفس در بصل‌النخاع: این مرکز مسئول آغاز دم است. دستور تنفس و انقباض ماهیچه‌های دیافراگم و بین دنده‌ای از این مرکز صادر و توسط یاخته‌های عصبی حرکتی به ماهیچه‌های دیافراگم و بین دنده‌ای منتقل می‌شود تا این عضلات به انقباض درآیند.

۲ مرکز تنفس در پل مغزی: این مرکز مسئول خاتمه‌ی دم می‌باشد. دستور خاتمه‌ی دم، از این مرکز صادر و به مرکز تنفس موجود در بصل‌النخاع می‌رود و عمل دم پایان می‌یابد.

عواملی بر فرایند تنظیم تنفس مؤثر هستند:

۱ حجم هوای درون شش‌ها: با پر شدن بیش از حد شش‌ها، ماهیچه‌های صاف دیواره‌ی نایژه‌ها و نایژک‌ها، بیش از حد کشیده شده و خطر پارگی دارند. در این هنگام ماهیچه‌های صاف توسط یک عصب، پیامی را به مرکز تنفس در بصل‌النخاع ارسال می‌کنند که بلافاصله ادامه‌ی دم را متوقف می‌کند.

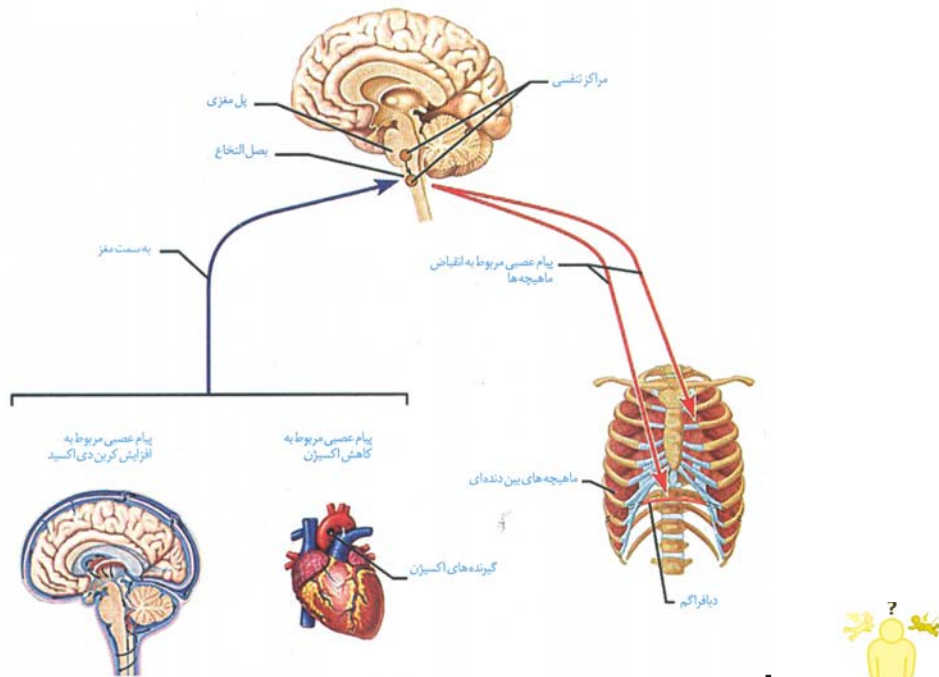
۲ کاهش اکسیژن خون: با کاهش اکسیژن خون، گیرنده‌های شیمیایی حساس به کمبود اکسیژن تحریک می‌شوند. این گیرنده‌ها بیشتر در سرخرگ آئورت و سرخرگ‌های گردن که به سر و مغز خون‌رسانی می‌کنند، وجود دارد. با تحریک این گیرنده‌ها، پیام افزایش تنفس به مرکز تنفس در بصل‌النخاع صادر می‌شود.

نکات مفهومی

گیرنده‌های حساس به کمبود اکسیژن در آئورت، در قوس آئورت و بالاتر از قلب قرار دارند.

۳ افزایش کربن‌دی‌اکسید: با افزایش کربن‌دی‌اکسید خون، به طور مستقیم، گیرنده‌های مرکز تنفس در بصل‌النخاع تحریک شده و پیام افزایش تنفس از این مرکز صادر می‌شود.

دوراهی

- ۱ اثر قلب را می‌توان بر ششی که سه لوب دارد مشاهده کرد.
- ۲ افزایش کربن‌دی‌اکسید خون با اثر بر گیرنده‌های شیمیایی سرخرگ‌ها، باعث ارسال پیام افزایش تنفس به مرکز تنفس در بصل‌النخاع می‌شود.
- ۳ در هنگام بازدم طبیعی، هیچ ماهیچه‌ای در قفسه‌ی سینه منقبض نمی‌شود.
- ۴ هنگامی که ماهیچه‌ی دیاфраگم مسطح می‌شود، استخوان جناغ به جلو می‌آید.
- ۵ اثر کاهش حجم هوای درون شش‌ها بر مرکز تنفس در بصل‌النخاع، عکس اثر کاهش اکسیژن خون بر این مرکز می‌باشد.
- ۶ خارجی‌ترین لایه‌ی تشکیل‌دهنده‌ی شش‌ها، با خارجی‌ترین لایه‌ی دیواره‌ی نای، هم‌جنس است.
- ۷ در برش شش، مقطع نایژک‌ها برخلاف مقطع سیاهرگ‌ها همواره باز است.

- ۸ وسعت پرده‌ی جنب اطراف شش راست از وسعت پرده‌ی جنب اطراف شش چپ بیشتر است.
- ۹ گیرنده‌های حساس به حجم هوای درون شش‌ها و گیرنده‌های حساس به مقدار اکسیژن خون از یک نوع هستند.
- ۱۰ مرکز تنفس در پل مغزی، به طور مستقیم پیام خاتمه‌ی دم را به ماهیچه‌ی دیافراگم ارسال می‌کند.

پاسخ دوراهی

- ۱ نادرست. اثر قلب بر حاشیه‌ی داخلی شش چپ قابل مشاهده است. شش راست به علت بزرگی دارای سه لوب است.
- ۲ نادرست. افزایش کربن‌دی‌اکسید خون به طور مستقیم با اثر بر مرکز تنفس در بصل‌النخاع سبب افزایش آهنگ تنفس می‌شود.
- ۳ درست. بازدم عادی پدیده‌ای غیرفعال است که هیچ ماهیچه‌ای در آن منقبض نمی‌شود.
- ۴ درست. در هنگام دم، ماهیچه‌ی دیافراگم منقبض و مسطح می‌شود. در این هنگام نیز استخوان جناغ برای افزایش حجم قفسه‌ی سینه به جلو می‌آید.
- ۵ نادرست. کاهش حجم هوای درون شش‌ها باعث افزایش تنفس می‌شود. کاهش اکسیژن نیز با اثر بر گیرنده‌های شیمیایی سرخرگ‌های گردن، سبب افزایش تنفس می‌شود.
- ۶ درست. بافت پیوندی خارجی‌ترین لایه‌ی شش‌ها می‌باشد. خارجی‌ترین لایه‌ی نای نیز بافت پیوندی است.
- ۷ درست. نایژک‌ها به علت وجود دیواره‌ی غضروفی همواره باز هستند. اما سیاهرگ‌های به علت وجود دیواره‌ی ضعیف در صورت نبود خون بسته می‌شوند.
- ۸ درست. شش راست از شش چپ بزرگ‌تر است. بنابراین وسعت پرده‌ی جنب آن نیز بیشتر است.
- ۹ نادرست. گیرنده‌های حساس به حجم هوای شش‌ها با کشش تحریک می‌شوند و مکانیکی می‌باشند. ولی گیرنده‌های حساس به مقدار اکسیژن خون از نوع شیمیایی هستند.
- ۱۰ نادرست. مرکز تنفس در پل مغزی با اثر بر مرکز تنفس در بصل‌النخاع، باعث خاتمه‌ی عمل دم می‌شود.

بیراهه

- ۱ بخش عمده‌ی هر شش از سه قسمت تشکیل شده است که مجموعاً از بیرون توسط یک بافت احاطه شده‌اند.
- ۲ دستور انقباض ماهیچه‌ی دیافراگم از مرکز تنفس در صادر می‌شود.
- ۳ بین دو لایه‌ی پرده‌ی جنب، وجود دارد.
- ۴ در تنفس آرام و طبیعی، نقش اصلی را بر عهده دارد.
- ۵ در، انقباض ماهیچه‌های ناحیه‌ی گردن، به افزایش حجم قفسه‌ی سینه کمک می‌کند.
- ۶ ماهیچه‌های بین دنده‌ای دنده‌ها را به سمت بالا و جلو می‌برند.
- ۷ دنده‌ها توسط به صورت غیرمستقیم به استخوان جناغ متصل هستند.
- ۸ با کشیده شدن دیواره‌ی نایژک‌ها، پیام عصبی به مرکز تنفس در ارسال می‌شود.
- ۹ گیرنده‌های حساس به در سرخرگ آئورت و سرخرگ‌های گردن که به سر و مغز خون‌رسانی می‌کنند، وجود دارد.
- ۱۰ افزایش کربن‌دی‌اکسید گیرنده‌هایی را در مرکز تنفس در تحریک می‌کند.

همه، اغلب، بعضی...

- نفس کشیدن یکی از ویژگی‌های آشکار در **بسیاری** از جانوران است.
- **همواره** به یاخته‌های بدن اکسیژن می‌رسد و کربن‌دی‌اکسید دور می‌شود.
- **بسیاری** از فرایندهای یاخته‌ای را پروتئین‌ها انجام می‌دهند.
- دیواره‌ی نای، حلقه‌های غضروفی شبیه نعل اسب دارد که مجرای نای را **همیشه** باز نگه می‌دارد.
- سورفاکتانت از **بعضی** از یاخته‌های حبابک‌ها ترشح می‌شود.
- در **بعضی** از نوزادانی که زود هنگام به دنیا آمده‌اند، سورفاکتانت به مقدار کافی ساخته نشده است و بنابراین به زحمت نفس می‌کشند.
- در **جاهای متعدد**، بافت پوششی حبابک و مویرگ هر دو از یک غشای پایه استفاده می‌کنند.
- در دمای بدن، اکسیژن و کربن‌دی‌اکسید به مقدار **کمی** در خوناب حل می‌شوند.
- **بیشتر** حجم شش‌ها را کیسه‌های هوایی به خود اختصاص داده‌اند.
- مویرگ‌های خونی **فراوانی** اطراف کیسه‌های هوایی را فراگرفته‌اند.
- شش‌ها **عمدتاً** مجموعه‌ای از لوله‌های منشعب‌شونده، کیسه‌های حبابکی و رگ‌ها هستند.
- **بخشی** از هوای دمی در بخش هادی دستگاه تنفس می‌ماند و به بخش مبادله‌ای نمی‌رسد.
- **همه‌ی** یاخته‌های بدن برای زنده ماندن به اکسیژن نیاز دارند.
- **بیشتر** گیرنده‌های حساس به اکسیژن در سرخرگ آئورت و سرخرگ‌های ناحیه‌ی گردن که خون‌رسانی به سر و مغز را برعهده دارند، واقع‌اند.
- در ابتدای ناپدیس‌ها معمولاً ساختاری جهت بستن منافذ وجود دارد.
- انشعابات پایانی ناپدیس‌ها در مجاورت **تمام** یاخته‌های بدن قرار می‌گیرد.
- در دوزیستان **بیشتر** تبدلات گازی از طریق پوست انجام می‌شود.
- **بیشتر** جانوران، سازوکارهایی دارند تا هوا به‌طور پیوسته در مجاورت سطح تنفسی قرار بگیرد.

چهارراه

۱ کدام عبارت صحیح است؟

- ۱) هر فرد سالم، دارای دو نایژه در شش‌های خود است.
- ۲) آخرین قسمت هادی نایژک‌ها، نایژک‌های مبادله‌ای هستند.
- ۳) بین عضلات صاف عقب نای و جلوی مری، بافت پیوندی قرار دارد.
- ۴) بر اساس شکل غضروف، می‌توان قسمت جلو و عقب نایژه‌ها را از یکدیگر تمیز داد.

۲ چند مورد از عبارات زیر صحیح است؟

- الف) بافت پیوندی بیشترین نقش را در انتقال گازهای تنفسی در بدن بر عهده دارد.
- ب) اتصال کربن‌مونوکسید به هموگلوبین، تأثیری در میزان انتقال کربن‌دی‌اکسید توسط هموگلوبین ندارد.
- ج) در مویرگ‌های اطراف حبابک‌ها، برخلاف مویرگ‌های سایر نقاط بدن، اکسیژن به هموگلوبین متصل می‌شود.
- د) تجمع ماده‌ی حاصل از عملکرد آنزیم انیدراز کربنیک، باعث اختلال در ساختار فضایی پروتئین‌های یاخته‌ها می‌شود.

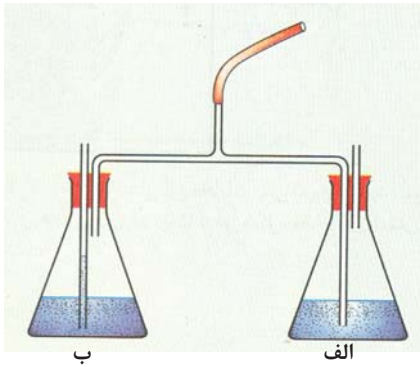
۴ (۴)

۳ (۳)

۲ (۲)

۱ (۱)

۳ با توجه به آزمایش شکل مقابل، کدام عبارت به نادرستی بیان شده است؟

- (۱) این آزمایش ردکننده‌ی یکی از نظریات ارسطو است.
- (۲) در این آزمایش، هوای دمی و بازدمی به ظرف یکسانی انتقال می‌یابند.
- (۳) در هنگام عمل دم، در ظرف ب حباب‌های هوا مشاهده می‌شود.
- (۴) در هنگام عمل بازدم، معرف ظرف الف زودتر از معرف ظرف ب دچار تغییر رنگ می‌شود.

۴ کدام گزینه، عبارت زیر را به نادرستی پر می‌کند؟

«بخش هادی دستگاه تنفس در انسان نمی‌تواند،»

- (۱) در سطح داخلی خود سورفاکتانت داشته باشد.
- (۲) فاقد یاخته‌های مژک‌دار باشد.
- (۳) دارای ساختاری شبیه به خوشه‌ی انگور باشد.
- (۴) فاقد لوله‌های فاقد غضروف باشد.

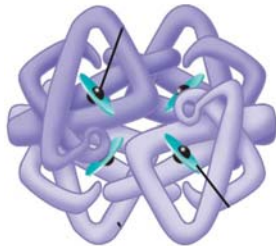
۵ کدام گزینه، عبارت زیر را به درستی کامل می‌کند؟

«گیرنده‌هایی که به کاهش اکسیژن خون حساس هستند،»

- (۱) سبب کاهش حجم تنفسی در دقیقه می‌شوند.
- (۲) سبب ارسال پیام تحریک تنفسی به مرکز تنفسی که در پایین‌ترین بخش ساقه مغز قرار دارد، می‌شود.
- (۳) فقط در آئورت و سرخرگ‌های خون‌رسان به سر و گردن قرار دارند.
- (۴) به افزایش کربن‌دی‌اکسید خون نیز حساس هستند.

۶ در یک فرد سالم، اگر هر دم ۳ ثانیه و هر بازدم ۲ ثانیه طول بکشد. حجم تنفسی در این فرد حدوداً چند سی‌سی است؟

- (۱) ۲۵۰۰
- (۲) ۱۵۰۰۰
- (۳) ۶۰۰۰
- (۴) ۱۰۰۰۰

۷ با توجه به شکل مقابل، چند مورد از عبارت‌های زیر نادرست است؟

- (الف) این مولکول، ۷۰ درصد یون بیکرینات را جابجا می‌کند.
- (ب) مولکول پروتئینی مذکور، در شش‌ها به این حالت تغییر می‌یابد.
- (ج) تفاوت در چهار جزء مولکول مقابل، به علت وجود گروه‌های هم متفاوت است.
- (د) مورد مشخص شده، به یک مولکول غیر پروتئینی متصل است.

- (۱) ۱
- (۲) ۲
- (۳) ۳
- (۴) ۴

۸ با توجه به منحنی اسپیروگرام در یک فرد سالم، می‌توان بیان داشت که هوای بر خلاف هوای بخشی

(سراسری رافل ۹۵)

از ظرفیت حیاتی محسوب می‌شود.

- (۱) مکمل - مرده
- (۲) ذخیره دمی - ذخیره بازدمی
- (۳) مرده - باقی مانده
- (۴) باقی مانده - ذخیره بازدمی

۹ در یک فرد، با شدن عضله‌ای که مهم‌ترین نقش را در تنفس آرام و طبیعی دارد،

(سراسری رافل ۹۳)

- (۱) مسطح - جناغ سینه به سمت عقب حرکت می‌کند.
- (۲) غیرمسطح - باز شدن کیسه‌های هوایی تسهیل می‌شود.
- (۳) غیرمسطح - دنده‌ها به سمت بالا و بیرون حرکت می‌کنند.
- (۴) مسطح - مقداری از هوای جاری دمی در مجاری تنفسی باقی می‌ماند.

۱۰ در انسان، خانه‌ی ششی نایژک

(سراسری رافل ۹۱)

- (۱) برخلاف - واجد غشای پایه می‌باشد.
- (۲) همانند - فاقد سلول‌های مژهدار است.
- (۳) همانند - فاقد حلقه‌های غضروفی است.
- (۴) برخلاف - ماده‌ای مخاطی ترشح می‌کند.

۱۱ کدام عبارت نادرست است؟

- ۱) حجم هوای باقیمانده، اندکی بیش از دو برابر حجم هوای جاری است.
- ۲) وقتی در هنگام دم، ماهیچه‌های گردن منقبض هستند، حداکثر حدود ۳ لیتر هوا وارد شش‌ها شده است.
- ۳) وقتی حجم هوای خارج شده از شش‌ها در هنگام بازدم حدود ۰٫۵ لیتر است، ماهیچه‌های شکم در حالت استراحت هستند.
- ۴) وقتی تمام ظرفیت حیاتی در داخل شش‌ها قرار دارد، هوای مرده‌ای در مجاری تنفسی وجود ندارد.

(سراسری قارج ۹۳)

۱۲ کدام گزینه، عبارت زیر را به نادرستی تکمیل می‌نماید؟

- «در انسان با مسطح شدن عضله‌ای که در تنفس آرام و طبیعی مهم‌ترین نقش را دارد،»
- ۱) مقداری از هوای جاری دمی در مجاری تنفسی باقی می‌ماند.
 - ۲) جناغ سینه به سمت جلو حرکت می‌نماید.
 - ۳) کیسه‌های هوایی به طور طبیعی باز می‌شوند.
 - ۴) دنده‌ها به سمت پایین حرکت می‌کنند.

۱۳ چند مورد از عبارات زیر، در فرایند تنظیم عصبی تنفس صحیح است؟

- الف) بیشتر گیرنده‌های موجود در آئورت و سرخرگ‌های گردن، در صورت کاهش اکسیژن محیط، پیام عصبی به پل مغزی می‌فرستند.
- ب) گنبدی شدن عضله‌ی دیافراگم، مانند خاصیت کشسانی شش‌ها موجب فرایند بازدم عادی می‌شود.
- ج) مرکز تنفس موجود در پل مغزی، با ارسال پیام حرکتی توسط یاخته‌های عصبی به یاخته‌های ماهیچه‌ای، فرایند دم را خاتمه می‌دهد.
- د) در صورت کاهش فعالیت آنزیم انیدراز کربنیک، آهنگ تنفس تحت تأثیر پیام ارسال شده از بصل‌النخاع کاهش می‌یابد.

۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

۱۴ چند مورد از عبارات زیر نادرست است؟

- الف) در یک کیسه‌ی حبابکی، انشعابات مویرگی بیش از تعداد حبابک‌ها است.
- ب) هر یاخته‌ی موجود در حبابک، از نوع سنگ‌فرشی یک‌لایه است.
- ج) یاخته‌های ترشح‌کننده‌ی سورفاکتانت، قادر به ترشح موسین نیز هستند.
- د) یاخته‌هایی که در خط دفاع دستگاه تنفسی قرار دارند، فقط در بخش مبادل‌های قرار دارند.

۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

۱۵ چند مورد از گزینه‌ها، عبارت زیر را به ندرستی تکمیل می‌کنند؟

- «در انسان سالم، بخشی از مجاری تنفسی که قطعاً»
- الف) دارای بافت پوششی سنگ‌فرشی است - مخاط دارد.
 - ب) در شش‌ها قرار دارد - یاخته‌های مؤک‌دار ندارد.
 - ج) در قفسه‌ی سینه قرار دارد - دارای غضروف است.
 - د) مؤک دارد - دارای غضروف است.

۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

۱۶ چند مورد از عبارات زیر در مورد دستگاه تنفسی یک انسان سالم، صحیح است؟

- الف) مهم‌ترین نقش را در جریان ظرفیت جاری، عضله‌ی دیافراگم بر عهده دارد.
- ب) پس از هر بازدم، مقدار ثابتی از هوا درون شش‌ها باقی می‌ماند.
- ج) در حبابک‌های هوایی همانند بن‌بست‌های نایدیسی حشرات، مایع وجود دارد.
- د) هر حجمی از هوا که جزء ظرفیت حیاتی نباشد، از شش‌ها خارج نمی‌شود.

۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

۱۷ جانوری که با انتشار مستقیم، با محیط آبی تبادل گازهای تنفسی را انجام می‌دهد، ممکن است

- (۱) تک‌یاخته‌ای باشد.
- (۲) فقط گوارش درون‌یاخته‌ای داشته باشد.
- (۳) دارای منفذ حلق باشد.
- (۴) برای تبادل گازها نیاز به مصرف ATP داشته باشد.

۱۸ در پرندگان، در صورت تماس هوای کیسه‌های هوادار با محلول برم تیمول بلو، این ماده به رنگ

- درمی‌آید.
- (۱) جلویی - زرد
 - (۲) جلویی - آبی
 - (۳) عقبی - آبی
 - (۴) عقبی - زرد

(سراسری دافل ۹۳)

۱۹ در سسک پشت سیاه (نوعی پرنده)، حین عمل

- (۱) دم، ابتدا در همه‌ی کیسه‌های هوادار، فشار منفی ایجاد می‌شود.
- (۲) دم، هوای همه‌ی کیسه‌های هوادار، از سطوح تنفسی عبور می‌کند.
- (۳) بازدم، هوای غنی از اکسیژن، از همه‌ی کیسه‌های هوادار خارج می‌شود.
- (۴) بازدم، هوای تهویه شده‌ی همه‌ی کیسه‌های هوادار، به مجاری تنفسی منتقل می‌شود.

(سراسری دافل ۹۱)

۲۰ کدام نادرست است؟

- «در پرنده‌ی شهدخوار،»
- (۱) کیفیت هوای همه‌ی کیسه‌های هوادار یکسان نمی‌باشد.
 - (۲) عمل تهویه‌ی هوا، همیشه در مرحله‌ی بازدم صورت می‌گیرد.
 - (۳) هنگام دم، میزان اکسیژن در درون کیسه‌های هوادار پیشین زیاد نمی‌باشد.
 - (۴) میزان اکسیژن در هوای کیسه‌های هوادار عقبی کمتر از شش‌ها می‌باشد.

(سراسری قارج ۹۳)

۲۱ در چلچله، حین عمل

- (۱) بازدم، هوای تهویه شده از همه‌ی کیسه‌های هوادار، به مجاری تنفسی منتقل می‌شود.
- (۲) بازدم، هوای موجود در همه‌ی کیسه‌های هوادار، تحت فشار بیشتری قرار می‌گیرد.
- (۳) دم، هوای تهویه نشده به داخل همه‌ی کیسه‌های هوادار وارد می‌شود.
- (۴) دم، هوای همه‌ی کیسه‌های هوادار، از سطوح تنفسی عبور می‌کند.

۲۲ در مراحل تنفس کلاغ، در چرخه‌ی اول، هنگام هوا از وارد می‌شود.

- (۱) بازدم - کیسه‌های هوادار عقبی - شش‌های لوله‌ای
- (۲) دم - نای - کیسه‌های هوادار جلویی
- (۳) بازدم - شش‌های لوله‌ای - کیسه‌های هوادار جلویی
- (۴) دم - نای - شش‌ها

۲۳ چه تعداد از عبارات زیر صحیح است ؟

(الف) درک اهمیت فرایند تنفس زمانی ممکن شد که آدمی توانست ارتباط دستگاه تنفس و دستگاه گردش خون را بیابد.
 (ب) ازدیاد گازی که موجب زرد شدن رنگ محلول برم تیمول بلو می‌شود از کمبود گازی که در بدن با گلوکز واکنش می‌دهد، خطرناک‌تر است.

(ج) عضوی از دستگاه تنفس که وظیفه‌ی گرم کردن هوای دمی را دارد، یاخته‌هایی دارد که با حرکات ضربانی مژک‌هایشان، ترشحات را به حلق می‌رانند.

(د) بخشی از حنجره که به نای نزدیک‌تر است، مانع ورود غذا به مجاری تنفسی می‌شود.

(۱) ۱ ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

۲۴ چه تعداد از عبارات زیر صحیح است؟

- الف) ساختار برش عرضی دیواره‌ی قسمتی از نای، می‌تواند کاملاً فاقد غضروف باشد.
 ب) جابجایی هوا در بدن، می‌تواند با غیرفعال شدن انقباض ماهیچه‌ی صاف صورت بگیرد.
 ج) تمام بافت‌های پوششی در نای همانند مری از نوع پوششی استوانه‌ای هستند.
 د) بافت پیوندی اطراف نای می‌تواند، همانند صفاق اندام‌هایی را به یکدیگر متصل کند.
- ۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

۲۵ کدام یک از عبارات زیر صحیح نیست؟

- ۱) ورود هوا به درون بدن، می‌تواند با عمل ماهیچه‌ای غیرارادی تحت تأثیر قرار گیرد.
 ۲) ساختاری لوله‌ای شکل و بدون غضروف در دستگاه تنفس هم در بخش هادی و هم در بخش مبادله‌ای یافت می‌شود.
 ۳) در تشکیل دیواره‌ی حبابک حداقل دو نوع باخته دخالت دارند.
 ۴) کربن‌دی‌اکسید برای عبور از درون گوپچه‌ی قرمز به فضای حبابک از ۱۰ لایه‌ی فسفولیپیدی غشا عبور می‌کند.

۲۶ چه تعداد از عبارات زیر صحیح نیست؟

- الف) بخشی از بدن قورباغه که مقداری هوا در خود ذخیره می‌کند، دارای رگ‌های خونی قابل مشاهده است.
 ب) هموگلوبین توانایی جذب حداقل چهار نوع ماده را دارد.
 ج) ماهیچه‌های بین دنده‌ای می‌توانند با سه نوع بافت مختلف در تماس باشند.
 د) به دنبال افزایش حجم شش، فشار هوای درون آن‌ها افزایش می‌یابد.
- ۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

۲۷ هنگام

- ۱) استراحت ماهیچه‌های بین دنده‌ای داخلی، دیافراگم قطعاً منقبض است.
 ۲) کاهش حجم قفسه‌ی سینه و شش‌ها - قطعاً ماهیچه‌های شکمی به انقباض درآمده‌اند.
 ۳) مسطح شدن دیافراگم - همه‌ی ماهیچه‌های بین دنده‌ای در حال انقباض‌اند.
 ۴) مسطح شدن کامل دیافراگم - ماهیچه‌های گردن می‌توانند به بالاتر آمدن دنده‌ها کمک کند.

۲۸ کدام گزینه در ارتباط با تشریح شش گوسفند صحیح نیست؟

- ۱) اسفنجی بودن شش گوسفند همانند انسان به علت وجود کیسه‌های حبابکی است.
 ۲) شش راست گوسفند فضای بیشتری را در مقایسه با شش چپ اشغال می‌کند.
 ۳) سطح پشتی نای محل اتصال نای به مری است.
 ۴) نیمی انشعابات خارج شده از نای به بخش حجیم‌تر شش وارد می‌شود.

۲۹ کدام یک از عبارات زیر نادرست است؟

- ۱) می‌توان گفت هوای مرده، آخرین هوایی است که طی بازدم از دستگاه تنفس خارج می‌شود.
 ۲) می‌توان گفت هنگامی که شش‌ها از ۶ لیتر هوا پر شده‌اند، قطعاً دیافراگم مسطح شده است.
 ۳) ظرفیت شش‌های افراد مختلف با یکدیگر مساوی نیست.
 ۴) به طور معمول، پس از بازدم حدود یک لیتر هوا درون شش‌ها باقی می‌ماند.

۳۰ دیواره‌ی نای دیواره‌ی روده‌ی باریک

- ۱) همانند - در همه‌ی قسمت‌های خود دارای ماهیچه است. ۲) همانند - دارای غضروف نعل اسبی است.
 ۳) برخلاف - سلول‌های استوانه‌ای و مژک‌دار دارد. ۴) برخلاف - دارای مخاط ترشح‌کننده می‌باشد.

۳۱ چه تعداد از عبارات زیر صحیح نیست؟

- (الف) ورود ذرات خارجی یا گازهای مضر و نامطلوب به مجاری تنفسی، باعث خروج با فشار هوا از راه دهان (سرفه) یا بینی (عطسه) می‌شود.
 (ب) مرکز تنفس آغازکننده دم بالاتر از مرکز تنفس خاتمه‌دهنده به آن است.
 (ج) تنفس نایدیسی در همه‌ی بی‌مهرگان خشکی‌زی مشاهده می‌شود.
 (د) دوزیستان تبادلات تنفسی خود را به طور کامل از طریق پوست انجام می‌دهند.

۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

۳۲ کدام یک از عبارات زیر صحیح است؟

- (۱) هر جاندار که در دوره‌ای از زندگی خود آبخش دارد، در هنگام بلوغ یا رشته‌های آبششی دارد و یا تنفس آن با کمک مایع مخاطی سطح پوست انجام می‌شود.
 (۲) ساده‌ترین اندام تنفسی در بین مهره‌داران، ممکن نیست رگ خونی نداشته باشد.
 (۳) هنگامی که شش قورباغه از هوا پر است، هنوز مجرای بینی باز است و حفره‌ی دهانی آن در حال پذیرش بیشتر هواست.
 (۴) مرکز عصبی خاتمه‌دهنده‌ی دم با دریافت پیام‌هایی از گیرنده‌هایی که بیشتر در سرخرگ آئورت و سرخرگ‌های ناحیه‌ی گردن واقع‌اند، از کمبود اکسیژن خون مطلع می‌شود.

۳۳ بصل النخاع پل مغزی

- (۱) همانند - گیرنده‌های حساس به گازهای تنفسی دارد.
 (۲) برخلاف - در تنظیم زمان تنفس نقش دارد.
 (۳) برخلاف - به وسیله‌ی عصب‌هایی از کشیدگی بیش از حد دیواره‌ی نایژه و نایژک مطلع می‌شود.
 (۴) همانند - برای کنترل بازدم گیرنده‌ای ندارد.

۳۴ کدام یک از عبارات زیر صحیح است؟

- (۱) اگر در دیواره‌ی قفسه‌ی سینه، شکاف ایجاد شود، هوای باقیمانده از شش‌ها خارج می‌شود.
 (۲) در حبابک‌ها، ذرات گرد و غبار به وسیله‌ی مایع مخاطی جذب و دفع می‌شوند.
 (۳) گیرنده‌های اکسیژن در آئورت پایین‌تر از محل انشعاب دو سرخرگ ششی است.
 (۴) هوای ذخیره‌ی دم همانند هوای باقیمانده حجمی در حدود ۱۲۰۰ سی‌سی دارد.

۳۵ کدام عبارت صحیح است؟

- (۱) کم بودن چگالی شش‌ها به علت وجود مایع سبک در بین دو لایه‌ی جنب است.
 (۲) برای انجام صحیح اسپیرومتری، بسته بودن مجرای دارای موهای سطحی ضروری است.
 (۳) برای رسم نمودار دم‌نگاره برای هر فرد، فقط هوای دم یک فرد مورد مطالعه قرار می‌گیرد.
 (۴) سرفه‌های مکرر افراد مصرف‌کننده‌ی دخانیات به علت نقص در یاخته‌های ترش‌حی مجاری تنفسی است.

۳۶ کدام عبارت صحیح است؟

- (۱) نایدیس‌ها همواره با بستن منافذ تنفسی مانع هدر رفتن آب می‌شوند.
 (۲) در همه‌ی کیسه‌های هوایی در مهره‌داران، اکسیژن از محل غلیظ‌تر به محل رقیق‌تر حرکت می‌کند.
 (۳) جریان هوا در مجرای تنفسی پرندگان یک‌طرفه و از عقب به سمت جلو می‌باشد.
 (۴) در مهره‌دارانی که بیشتر تبادلات گازی از طریق پوست انجام می‌شود، در دوره‌ای از زندگی می‌تواند رشته‌های آبششی مشاهده شود.

۳۷ کدام گزینه در ارتباط با دم و بازدم انسان صحیح است؟

- (۱) در هنگام بازدم، ابتدا فشار مایع جنب کاهش یافته، سپس هوا بیرون رانده می‌شود.
 (۲) در هنگام دم، فاصله‌ی جناغ با مهره‌ها کم می‌شود و پهنا‌ی قفسه‌ی سینه کاهش می‌یابد.

- (۳) در هنگام دم، دنده‌ها به یکدیگر نزدیک‌تر شده و ارتفاع قفسه‌ی سینه افزایش می‌یابد.
 (۴) در هنگام بازدم، تبادل اکسیژن بین خون و هوای درون شش‌ها متوقف می‌شود.

۳۸ کدام مورد درست است؟

- (۱) درک اهمیت تنفس از زمان ارسطو ممکن بود.
 (۲) کاهش اکسیژن خطرات بیشتری را نسبت به افزایش کربن‌دی‌اکسید ایجاد می‌کند.
 (۳) ارتباط دستگاه گردش خون و تنفس علت نیاز به اکسیژن را توجیه می‌کند.
 (۴) از نظر ارسطو، نفس کشیدن سبب خنک شدن قلب می‌شد.

۳۹ چند مورد از عبارات زیر نادرست است؟

- (الف) تنظیم مقدار هوای ورودی و خروجی بر عهده‌ی نایژه‌های باریک‌تر است.
 (ب) بیشتر سلول‌های موجود در حبابک‌ها، سورفاکتانت ترشح می‌کنند.
 (ج) آب موجود در ماده‌ی مخاطی سطح بافت پوششی حبابک‌ها، مانع افزایش حجم آن‌ها می‌شود.
 (د) غشای پایه‌ی مشترک، سبب کاهش مسافت در انتقال فعال گازها می‌شود.
- (۱) ۱ (۲) ۲ (۳) ۳ (۴) ۴

۴۰ چند مورد از گزینه‌ها، عبارت زیر را به درستی کامل می‌کند؟

- «هوایی که پرده‌های صوتی را به ارتعاش در می‌آورد.....»
 (الف) می‌تواند بیشتر از ۴ لیتر حجم داشته باشد.
 (ب) به دنبال به استراحت درآمدن ماهیچه‌های بین دنده‌ای خارجی به حرکت در می‌آید.
 (ج) قطعاً از حنجره عبور می‌کند.
 (د) می‌تواند حدود نیم لیتر حجم داشته باشد.
- (۱) ۱ (۲) ۲ (۳) ۳ (۴) ۴

۴۱ کدام مورد نادرست است؟

- (۱) در شش راست می‌توان قسمت‌هایی را یافت که در شش چپ یافت نمی‌شود.
 (۲) با دمیدن کربن‌دی‌اکسید به محلول آب‌آهک زردرنگ، این محلول به رنگ شیری درمی‌آید.
 (۳) از شناساگرها برای تشخیص مقدار کربن‌دی‌اکسید موجود در هوای بازدمی استفاده می‌شود.
 (۴) مخاط مژک‌دار مانند مخاط دهان توانایی تولید مواد ضد میکروبی دارد.

۴۲ چند مورد از عبارات زیر درست است؟

- (الف) یکی از راه‌های تبادل گازها بین شش‌ها و خون محلول در آب بودن آن‌هاست.
 (ب) سلول‌های مخاط مژک‌دار ممکن است دارای چند مژک باشند.
 (ج) نازکی دیواره رگ‌های بینی برای تبادل آسان‌تر گازهاست.
 (د) پرده صوتی پایین‌تر از اپی‌گلوت و بالاتر از قسمت غضروفی نای است.
- (۱) ۱ (۲) ۲ (۳) ۳ (۴) ۴

۴۳ کدام مورد، جمله‌ی زیر را به درستی تکمیل می‌کند؟

- «در خون تیره نسبت به خون روشن.....»
 (۱) مقدار کربن‌دی‌اکسید متصل به هموگلوبین از اکسیژن متصل به هموگلوبین بیشتر است.
 (۲) میزان PH خون از حد معمول بیشتر است.
 (۳) عدد درصد کربن‌دی‌اکسید محلول در خوناب از اکسیژن محلول در خوناب بیشتر است.
 (۴) میزان یون‌های محلول در خون کمتر است.

پاسخ چهارراه

گزینه ۳

خارجی‌ترین لایه‌ی نای بافت پیوندی می‌باشد. خارجی‌ترین لایه‌ی مری نیز بافت پیوندی می‌باشد. در قسمت عقب نای که به جای غضروف عضله وجود دارد، بافت پیوندی نای و مری به یکدیگر متصل می‌شود.

بررسی گزینه‌ها

- ۱) هر فرد سالم دو نایژه‌ی اصلی دارد. نایژه‌های اصلی به نایژه‌های باریک‌تر تقسیم می‌شوند.
- ۲) نایژک‌های انتهایی آخرین قسمت بخش هادی دستگاه تنفس می‌باشد. نایژک‌های مبادله‌ای جزء بخش مبادله‌ای دستگاه تنفس هستند.
- ۳) به علت C شکل بودن حلقه‌های غضروفی نای، می‌توان قسمت عقب نای را بر اساس نرم‌تر بودن این ناحیه تشخیص داد. ولی نایژه‌های اصلی حلقه‌های غضروفی کامل دارند که به تدریج از مقدار آن کاسته می‌شود. بنابراین نمی‌توان بر اساس غضروف موقعیت سطح نایژه‌ها را تعیین کرد.

گزینه ۴

بررسی گزینه‌ها

- الف) خون نوعی بافت پیوندی است که نقش جابجایی اکسیژن و کربن‌دی‌اکسید را برعهده دارد.
- ب) کربن مونوکسید به محل اتصال اکسیژن به هموگلوبین متصل می‌شود و تأثیری در انتقال کربن‌دی‌اکسید ندارد.
- ج) اکسیژن در مجاورت بافت‌ها که اکسیژن کم است از هموگلوبین جدا می‌شود. در مویرگ‌های اطراف حبابک‌ها، این اتفاق به طور معکوس رخ می‌دهد.
- د) آنزیم انیدراز کربنیک سبب ترکیب شدن آب با کربن‌دی‌اکسید و تولید کربنیک‌اسید می‌شود. در شرایط اسیدی ساختار فضایی پروتئین‌ها دچار تغییر و عملکرد آن‌ها مختل می‌شود.

گزینه ۲

در این آزمایش هوای دمی از ظرف ب خارج و هوای بازدمی به ظرف الف وارد می‌شود.

بررسی گزینه‌ها

- ۱) طبق نظر ارسطو هوای دمی و بازدمی، از نظر ترکیب شیمیایی با یکدیگر فرقی ندارند.
- ۲) عمل دم موجب خروج هوا از ظرف ب و در نتیجه کاهش فشار هوای این ظرف نسبت به محیط می‌شود. در نتیجه، هوا از طریق لوله‌ای که با محلول در تماس است وارد ظرف ب شده و به صورت حباب‌هایی نمایان می‌شود.

گزینه ۴

هوای بازدمی در ظرف الف مستقیماً وارد محلول ظرف الف می‌شود، در حالی که هوای بازدمی با سطح محلول ظرف ب در تماس است.

گزینه ۲

بخش ابتدایی بینی دارای بافت پوستی از نوع سنگفرشی چندلایه و ناحیه حلق نیز فاقد مژک است.

بررسی گزینه‌ها

- ۱) سورفاکتانت یا عامل سطح فعال از بعضی از یاخته‌های دیواره‌ی حبابک‌ها ترشح می‌شود و مربوط به بخش مبادله‌ای است.
- ۲) ساختارهای شبیه خوشه‌ی انگور در شش‌ها، همان کیسه‌های حبابکی هستند که تجمع تعدادی حبابک در کنار یکدیگر می‌باشند. این ساختارها نیز مربوط به بخش مبادله‌ای دستگاه تنفس هستند.
- ۳) نایژک‌ها انشعاباتی از بخش هادی دستگاه تنفس هستند که فاقد غضروف می‌باشند.

گزینه ۵

گیرنده‌های حساس به کمبود اکسیژن، توسط یاخته‌های حسی پیام تحریک تنفس را به مرکز تنفس در بصل‌النخاع ارسال می‌کنند.

بررسی گزینه‌ها

- ۱) تحریک گیرنده‌های حساس به کمبود اکسیژن سبب ارسال پیام به مرکز تنفس در بصل‌النخاع شده و با افزایش تعداد تنفس، حجم تنفسی در دقیقه افزایش می‌یابد.
- ۲) گیرنده‌های حساس به کمبود اکسیژن، بیشتر در آنورت و سرخرگ‌های خون رسان به سر و گردن وجود دارند.
- ۳) افزایش کربن‌دی‌اکسید خون به طور مستقیم بر مرکز تنفس در بصل‌النخاع اثر دارد و ارتباطی با گیرنده‌های حساس به کمبود اکسیژن ندارد.

گزینه ۳

در این فرد هر تنفس ۵ ثانیه طول می‌کشد. در واقع در هر دقیقه ۱۲ تنفس انجام می‌دهد. حجم تنفسی در دقیقه برابر است با حاصل ضرب حجم هوای جاری در تعداد تنفس در دقیقه (۶۰۰۰=۵۰۰×۱۲).

گزینه ۷

بررسی گزینه‌ها

- الف) یون بیکربنات که در جابجایی ۷۰ درصد کربن‌دی‌اکسید نقش دارد، به واسطه‌ی عملکرد آنزیم انیدراز کربنیک ساخته می‌شود. هموگلوبین تأثیری در جابجایی کربن‌دی‌اکسید به صورت یون بیکربنات ندارد.
- ب) این مولکول در حالت بدون اکسیژن خود نشان داده شده است که چنین حالتی در مجاورت بافت‌ها قابل مشاهده است.

۱۳ گزینه ۱

بررسی گزینه‌ها

(الف) نادرست. با کاهش اکسیژن خون، این گیرنده‌ها پیامی را به بصل النخاع ارسال می‌کنند.

(ب) درست. بازدم فرایندی غیرفعال است که ناشی از خاصیت کشسانی شش‌ها می‌باشد. در بازدم، بدون نیاز به ارسال پیام عصبی، ماهیچه‌ی دیافراگم به حالت استراحت درآمده و گنبدی می‌شود.

(ج) نادرست. مرکز تنفس در پل مغزی با ارسال پیام به مرکز تنفس در بصل النخاع فرایند دم را پایان می‌دهد.

(د) نادرست. کاهش فعالیت آنزیم انیدراز کربنیک، سبب افزایش CO_2 می‌شود. با افزایش این ماده، مرکز تنفس در بصل النخاع مستقیماً تحریک شده و تعداد تنفس را افزایش می‌دهد.

۱۴ گزینه ۳

(الف) درست. هر حبابک، انشعابات متعددی از یک مویرگ دارد. بنابراین تعداد مویرگ‌ها از تعداد حبابک‌ها بیشتر است.

(ب) نادرست. ماکروفاژها و یاخته‌های نوع دو از نوع سنگ‌فرشی نیستند.

(ج) نادرست. موسین فقط در مخاط مجاری تنفس ترشح می‌شود. در حبابک‌ها موسین ترشح نمی‌شود.

(د) نادرست. یاخته‌های مژک‌دار در بخش هادی دستگاه تنفسی نیز در خط دفاع دستگاه تنفسی قرار دارند.

۱۵ گزینه ۴

بررسی گزینه‌ها

(الف) نادرست. ابتدای بینی دارای پوست است و بافت مخاطی ندارد. ولی در ناحیه‌ی حلق و گلو بافت پوششی سنگ‌فرشی از نوع مخاطی است.

(ب) نادرست. تمام مجاری تنفسی از نای تا نایزک‌های انتهایی دارای بافت پوششی استوانه‌ای یک‌لایه هستند.

(ج) نادرست. نایزک‌ها برخلاف نای و نایزه‌ها، غضروف ندارند.

(د) نادرست. نایزه‌ها دارای بافت پوششی استوانه‌ای مژک‌دار هستند ولی غضروف ندارند.

۱۶ گزینه ۲

بررسی گزینه‌ها

(الف) نادرست. عضله‌ی دیافراگم، مهم‌ترین نقش را در تنفس آرام و طبیعی که در آن هوای جاری جابجا می‌شود، دارد. دقت کنید که حجم جاری درست است نه ظرفیت جاری!

(ب) نادرست. با توجه به نوع بازدم مقدار هوای جابجا شده‌ی بازدمی متفاوت است. در بازدم عمیق حدود ۱۳۰۰ سی‌سی هوا خارج می‌شود ولی در بازدم معمولی حدود ۵۰۰ سی‌سی هوا جابجا می‌شود.

(ج) درست. به طور کلی برای تسهیل انتشار گازهای تنفسی، محیط مایعی وجود دارد تا گازها در آن حل شوند.

(ج) مولکول هموگلوبین از چهار زنجیره پروتئینی که هر کدام به یک گروه هم متصل هستند، تشکیل شده است. این زنجیره‌ها دو به دو با یکدیگر مشابه هستند. در هر چهار زنجیره، مولکول هم یکسان است و تفاوت آن‌ها در قسمت پروتئینی مولکول می‌باشد.

(د) مورد مشخص شده، اتم آهن است که به هم (بخش غیر پروتئینی هموگلوبین) متصل می‌شود.

۱۸ گزینه ۳

ظرفیت حیاتی شامل هوای ذخیره‌ی دمی، هوای جاری و هوای ذخیره‌ی بازدمی است. هوای مرده نیز بخشی از هوای دمی است که مشمول ظرفیت حیاتی می‌شود. هوای باقیمانده جزئی از ظرفیت تام شش‌ها است که مشمول ظرفیت حیاتی نمی‌باشد.

۱۹ گزینه ۴

در هنگام دم، عضله‌ی دیافراگم که در تنفس آرام و طبیعی مهم‌ترین نقش را دارد، مسطح می‌شود. هم‌زمان با مسطح شدن دیافراگم، جناغ به جلو آمده و دنده‌ها به بالا و جلو حرکت می‌کنند. در هنگام دم معمولی، هوای جاری وارد شش‌ها می‌شود که بخشی از آن نیز درون مجاری تنفسی باقی می‌ماند (هوای مرده).

۱۰ گزینه ۲

نایزک‌ها بخشی از مجاری تنفسی هستند که غضروف ندارند. حبابک‌ها نیز جزء مجاری تنفسی نیستند و غضروف ندارند.

بررسی گزینه‌ها

(۱) بافت پوششی هر دو ساختار دارای غشای پایه است.

(۲) یاخته‌های پوششی نایزک‌ها مژه‌دار هستند. ولی یاخته‌های پوششی حبابک‌های هوایی مژه ندارند.

(۴) ماده‌ی مخاطی در مجاری تنفسی ترشح می‌شوند نه در بخش مبادله‌ای!

۱۱ گزینه ۲

در هنگام دم عمیق هوای جاری و هوای ذخیره‌ی دمی وارد شش‌ها شده است که حدود ۳/۵ لیتر حجم دارد

بررسی گزینه‌ها

(۱) حجم هوای باقیمانده حدود ۱۲۰۰ سی‌سی و حجم هوای جاری ۵۰۰ سی‌سی است.

(۳) در بازدم معمولی، ماهیچه‌های شکم منقبض نمی‌شوند.

(۴) در هر حالت چه در دم معمولی و چه در دم عمیق، هوای مرده در مجاری تنفسی وجود دارد.

۱۲ گزینه ۴

با مسطح شدن دیافراگم در هنگام دم، دنده‌ها به سمت جلو و بالا حرکت می‌کنند.

با توجه به وقایعی که در هنگام دم رخ می‌دهد، سایر موارد درست است.

د) درست. ظرفیت حیاتی شامل هوای ذخیره‌ی بازدمی، هوای جاری و هوای ذخیره‌ی دمی است. هوایی که خارج از این سه حجم باشد، هوای باقیمانده است که قادر به خروج از شش‌ها نیست.

۱۷ گزینه ۳

کرم پهن پلاناریا، دارای حفره‌ی گوارشی است که توسط منفذ حلق با بیرون مرتبط می‌شود. این جانور به طور مستقیم گازهای تنفسی را با انتشار (بدون مصرف انرژی)، با محیط مبادله می‌کند.

بررسی گزینه‌ها

۱) تک‌یاخته‌هایی مثل پارامسی نیز با انتشار مستقیم به تبادل گازها می‌پردازند، ولی این جانداران جانور محسوب نمی‌شوند.

۲) هیدر و کرم پهن پلاناریا، ابتدا گوارش برون‌یاخته‌ای در حفره‌ی گوارشی خود دارند و سپس گوارش را به صورت درون‌یاخته‌ای ادامه می‌دهند.

۴) پدیده‌ی انتشار با انرژی مولکولی رخ می‌دهد و نیاز به مصرف ATP ندارد.

۱۸ گزینه ۱

محلول برم تیمول بلو، در حالت معمول آب‌رنگ است و در مجاورت CO_2 ، زردرنگ می‌شود. هوای تهویه شده، کربن‌دی‌اکسید بیشتری دارد. بنابراین، هوای کیسه‌های هوادار جلویی که قبلاً در شش‌ها تهویه شده، CO_2 بیشتری دارد.

۱۹ گزینه ۱

در پرندگان در هنگام دم، هوا وارد کیسه‌های هوادار می‌شود. بنابراین در ابتدای دم باید در این کیسه‌ها فشار منفی ایجاد شود تا هوا به داخل آن‌ها برود.

بررسی گزینه‌ها

۱) در هنگام دم، بخش اعظم هوای دمی وارد کیسه‌های هوادار عقبی می‌شود.

۳) هوای موجود در کیسه‌های هوادار عقبی غنی از اکسیژن و هوای موجود در کیسه‌های هوادار جلویی کم‌اکسیژن است.

۴) هوای همه‌ی کیسه‌های هوادار، تهویه شده نیست.

۲۰ گزینه ۴

کیسه‌های هوادار عقبی دارای هوای تهویه نشده و با اکسیژن زیاد هستند. ولی هوای درون شش‌ها تهویه شده است.

بررسی گزینه‌ها

۱) هوای موجود در کیسه‌های هوادار عقبی غنی از اکسیژن و هوای موجود در کیسه‌های هوادار جلویی کم‌اکسیژن است.

۲) با توجه به عدم ورود هوای جدید به شش‌ها در مرحله‌ی دم، تهویه‌ی هوا در مرحله‌ی دم رخ نمی‌دهد.

۳) هوای کیسه‌های هوادار جلویی از شش‌ها آمده و کم‌اکسیژن است.

۱۶ گزینه ۲

در هنگام بازدم، همه‌ی کیسه‌های هوادار خالی می‌شوند. بنابراین باید تحت فشار مثبت قرار بگیرند تا هوا به خوبی خارج شود.

بررسی گزینه‌ها

۱) هوای همه‌ی کیسه‌های هوادار، تهویه شده نیست.

۳) هوای وارد شده به کیسه‌های هوادار جلویی در هنگام دم، تهویه شده است.

۴) در هنگام دم، هوا به داخل کیسه‌های هوادار می‌رود.

۱۷ گزینه ۱

در پرندگان، هنگام دم حجم زیادی از هوای دمی که هنوز تهویه نشده و اکسیژن زیادی دارد، وارد کیسه‌های هوادار عقبی می‌شود. هنگام بازدم نیز این هوا وارد شش‌های لوله‌ای پرنده می‌شود.

۲۳ گزینه ۲

بررسی گزینه‌ها

الف) درست. طبق متن کتاب درسی، درک اهمیت فرایند تنفس زمانی ممکن شد که آدمی توانست ارتباط دستگاه تنفس و دستگاه گردش خون را بیابد.

ب) درست. گازی که موجب زرد شدن محلول برم تیمول بلو، کربن‌دی‌اکسید است. گاز واکنش‌دهنده با گلوکز اکسیژن است.

ج) نادرست. بینی وظیفه‌ی گرم کردن هوای دمی را دارد. پس از پوست ابتدای بینی مخاط مزک‌دار بخش هادی دستگاه تنفس را مفروش کرده است.

د) نادرست. بخشی از حنجره که به نای نزدیک‌تر است، تارهای صوتی هستند. اپیگلوت مانع ورود غذا به مجاری تنفسی می‌شود.

۲۴ گزینه ۳

بررسی گزینه‌ها

الف) درست. حلقه‌های غضروفی نای در فواصل مشخصی تکرار می‌شوند. پس می‌توان ساختاری از برش عرضی نای را مشاهده کرد که کاملاً فاقد غضروف باشد.

ب) درست. بادگلو نمونه‌ای از جابجایی هوا در بدن است. بادگلوبه دنبال غیرفعال شدن انقباض ماهیچه‌ی صاف اسفنکتر انتهایی مری رخ می‌دهد.

ج) نادرست. بافت پوششی مری سنگ‌فرشی چندلایه‌ای است.

د) درست. در شکل ۵ صفحه ۴۳ کتاب درسی، این صحت عبارت قابل مشاهده است.

۲۵ گزینه ۳

در تشکیل دیواره‌ی حبابک، دو نوع یاخته شرکت دارند. کلمه‌ی «حداقل» اضافی است!

بررسی گزینه‌ها

۱) بنداره‌ی ابتدای مری در فاصله‌ی زمانی بین بلع‌ها، بسته است و از ورود هوا به مری جلوگیری می‌کند.

بررسی گزینه‌ها

- (۲) هنگام رسیدن حجم هوای شش‌ها به حدود ۶ لیتر، قطعاً دم عمیق صورت گرفته است. هنگام دم دیافراگم مسطح است.
- (۳) ظرفیت شش‌های افراد مختلف با یکدیگر مساوی نیست.
- (۴) مطابق شکل ۱۵ صفحه‌ی ۴۹ کتاب درسی، به طور معمول، پس از بازدم حدود یک لیتر هوا درون شش‌ها باقی می‌ماند.

۳۰. گزینه ۳

سلول‌های سطح دیواره‌ی روده‌ی باریک مژک ندارند.

بررسی گزینه‌ها

- (۱) دیواره‌ی نای در همه‌ی قسمت‌های خود ماهیچه ندارند.
- (۲) دیواره‌ی روده‌ی باریک غضروف ندارد.
- (۴) هر دو مخاط ترشح‌کننده دارند.

۳۱. گزینه ۴**بررسی گزینه‌ها**

- (الف) نادرست. عطسه، خروج هوا با فشار از راه «دهان و بینی» است.
- (ب) نادرست. مرکز خاتمه‌دهنده‌ی تنفس در پل مغزی و مرکز آغازکننده‌ی آن در بصل‌النخاع است. پل مغزی بالاتر از بصل‌النخاع قرار دارد.
- (ج) نادرست. کرم خاکی، بی‌مهره‌ای آبی است که تنفس پوستی دارد.
- (د) نادرست. بیشتر تبادلات تنفسی دوزیستان از راه پوست است.

۳۲. گزینه ۲

ساده‌ترین اندام تنفسی در بین مهره‌داران، پوست دوزیستان است. گازهای تنفسی به مویرگ‌های موجود در زیر پوست این جانوران منتقل می‌شود.

بررسی گزینه‌ها

- (۱) خارپوستان، آبشش دارند اما در بلوغ نه رشته‌ی آبششی دارند و نه مایع مخاطی (مانند تنفس پوستی دوزیستان)!
- (۳) هنگام ایجاد فشار مثبت در قورباغه، مجرای بینی آن بسته می‌شود.
- (۴) مرکز عصبی آغازکننده‌ی دم با دریافت پیام‌هایی از گیرنده‌هایی که بیشتر در سرخرگ آئورت و سرخرگ‌های ناحیه‌ی گردن واقع‌اند، از کمبود اکسیژن خون مطلع می‌شود.

۳۳. گزینه ۴

بازدم بدون نیاز به پیام عصبی، با بازگشت ماهیچه‌ها به حالت استراحت رخ می‌دهد.

بررسی گزینه‌ها

- (۱) برای پل مغزی گیرنده‌های حساس به گازهای تنفسی ذکر نشده است.
- (۲) مرکز تنفسی موجود در پل مغزی، تنظیم‌کننده‌ی زمان تنفس است.
- (۳) بصل‌النخاع به وسیله‌ی «عصب» از جانب ماهیچه‌های صاف تحریک می‌شود.

(۲) نایژک ساختاری لوله‌ای شکل و بدون غضروف است. نایژک هم در بخش هادی (نایژک انتهایی) و هم در بخش مبادله‌ای (نایژک مبادله‌ای) وجود دارد.

(۴) عبور کربن‌دی‌اکسید از این مسیر با حرکت از عرض ۵ غشا (شامل یک غشای گویچه‌ی قرمز، دو غشای یاخته‌ی دیواره‌ی مویرگ و دو غشای یاخته‌ی دیواره‌ی حبابک) انجام می‌شود. هر غشای یاخته‌ای از دولایه فسفولیپیدی تشکیل شده است.

۳۶. گزینه ۱**بررسی گزینه‌ها**

- (الف) درست. مطابق شکل صفحه‌ی ۳۹ کتاب درسی!
- (ب) درست. اکسیژن، کربن‌دی‌اکسید، کربن‌مونوکسید و یون هیدروژن می‌توانند به هموگلوبین متصل شوند.
- (ج) درست. مطابق شکل اصلی صفحه‌ی ۴۶ کتاب درسی، ماهیچه‌های بین‌دنده‌ای می‌توانند با پرده‌ی خارجی جنب، استخوان‌های مجاور و غضروف‌های متصل به استخوان‌ها در تماس باشند.
- (د) نادرست. هنگامی که قفسه‌ی سینه منبسط می‌شود، شش‌ها نیز منبسط می‌شوند. در نتیجه، فشار هوای درون شش‌ها کم می‌شود.

۳۷. گزینه ۴

هنگامی که دیافراگم مسطح شده است، تنفس در مرحله‌ی دم قرار دارد. با انقباض ماهیچه‌های ناحیه‌ی گردن، دم عمیق صورت گرفته و به بیشتر بالا آمدن دنده‌ها کمک می‌شود.

بررسی گزینه‌ها

- (۱) هنگام دم، دم عمیق و بازدم معمولی ماهیچه‌های بین‌دنده‌ای داخلی در حال استراحت هستند. در بازدم معمولی دیافراگم منقبض نیست.
- (۲) هنگام کاهش حجم شش‌ها و قفسه سینه، بازدم معمولی یا عمیق در حال وقوع است. در بازدم معمولی ماهیچه‌های شکمی منقبض نیستند.
- (۳) هنگام مسطح شدن دیافراگم، فقط ماهیچه‌های بین‌دنده‌ای خارجی در حال انقباض‌اند.

۳۸. گزینه ۴

دو انشعاب از سه انشعاب نای به شش راست وارد می‌شود.

بررسی گزینه‌ها

- (۱) اسفنجی بودن شش به علت وجود کیسه‌های حبابکی است.
- (۲) شش راست گوسفند فضای بیشتری را در مقایسه با شش چپ اشغال می‌کند.
- (۳) قسمت دهانه‌ی غضروف C شکل همان سطح پشتی نای است که محل اتصال نای به مری است.

۳۹. گزینه ۱

هوای مرده، طی بازدم اولین هوایی است که از دستگاه تنفس خارج می‌شود.